

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 23

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XXIX. Προσέλθωμεν οὖν αὐτῷ ἐν ὀσιότητι ψυχῆς, ἀγνάς
καὶ ἀμιάντους χεῖρας αἴροντες πρὸς αὐτόν, ἀγαπῶντες
τὸν ἐπεικῆ καὶ εὐσπλαγχνὸν πατέρα ἡμῶν, ὃς ἐκλογῆς
μέρος ἡμᾶς ἐποίησεν ἑαυτῷ. 2. οὕτω γὰρ γέγραπται· "Ὅτε
5 διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱὸς Ἰακώβ, ἔ-
στησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγελῶν θεοῦ. ἐγενήθη με-
ρις κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐ-
τοῦ Ἰσραήλ. 3. καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ λέγει· Ἰδοῦ, κύριος λαμ-
βάνει ἑαυτῷ ἔθνος ἐκ μέσου ἔθνῶν, ὥσπερ λαμβάνει ἄνθρω-
10 πος τὴν ἀπαρχὴν αὐτοῦ τῆς ἄλλω· καὶ ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ
ἔθνους ἐκείνου ἅγια ἄγια.

4 Δευτ. 32,8 ἐ. 8 Δευτ. 4,34. 14,2. Ἰακώβ. 18,27. 10 Ἰεζ. 48,12.

3 ἐπεικῆν Α | 4 ἡμᾶς ΙΑΚΣ: λ. Α | οὕτως Ι | 6 ἐγενήθη: καὶ ἐγενήθη ΔΣ

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XXIX. 1. Ἄς προσέλθωμεν λοιπὸν πρὸς Αὐτὸν με ὁσιότητα (ἀγιότητα) ψυχῆς, ὑψοῦντες πρὸς Αὐτὸν ἀγνά καὶ ἀμίαντα χέρια, (ἀποδεικνύοντες ἔτσι) ὅτι ἀγαπῶμεν τὸν ἐπιεικῆ καὶ εὖσπλαγχρον Πατέρα ἡμῶν, Ὁστις (ἠὺδόκησε) νὰ μᾶς κάμη τμῆμα τῆς θείας ἐκλογῆς Του. 2. Διότι τοιοῦτοτρόπως ἔχει γραφῆ εἰς τὴν Ἁγία Γραφήν· «Ὅταν ὁ Ὑψιστος διεχώριζε τὰ ἔθνη, ὅταν διεσκόρπισε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀδάμ, ἔστησε (καθώρισε) τὰ ὅρια τῶν ἔθνῶν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ (τῶν ἀνθρωπίνων πνευμάτων ἢ ψυχῶν). Μερίδιον δὲ τοῦ Κυρίου ἐγένετο ὁ λαὸς Αὐτοῦ τοῦ Ἰακώβ, ὁ κληρὸς (ἢ ξεχωρισθεῖσα μερίς) τῆς κληρονομίας Αὐτοῦ ὁ Ἰσραήλ». 3. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος λέγει (ἢ Ἁγία Γραφή)· «Ἰδοὺ, ὁ Κύριος λαμβάνει διὰ τὸν Ἐαυτὸν Του ἓνα ἔθνος ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη», ὅπως παίρνει ὁ ἄνθρωπος τὸν πρῶτον καρπὸν ἀπὸ τὸ ἀλώνι του· καὶ ἀπὸ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο θὰ ἐξέλθουν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς τῶν, σημειουμένης ἀπαραίτητως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑΣ *

ΔΟΚΙΜΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἦ ἔνοχη ἀνοχή, ἔμμεση ἀνελικρίνεια. Μιά σκέψη τοῦ Camus.

Ἄς ἔλθουμε σὲ μιὰν ἄλλη περίπτωση. Τὴ βρίσκω στὶς σκέψεις τοῦ Camus: «Ὁ ἄνθρωπος, γράφει, ἔχει δυὸ ὑποστάσεις: τὴ δική του, κι' ἐκείνη ποὺ τοῦ ἀποδίδει ἡ γυναίκα του. Ἀντὶ νὰ ποῦμε, ἡ γυναίκα του, ἄς ποῦμε ἡ κοινωνία.». Μὲ αὐτὴ τὴν ἀντικατάσταση ποὺ κάνει ὁ Camus, μᾶς δίνει μιὰ παρατήρηση μὲ γενικώτερη σημασία. Ἀληθινά, εἴμαστε αὐτὸ ποὺ εἴμαστε. Ὅμως τὸ περιβάλλον μας μᾶς ἔχει ἄραγε ἀντιληφθεῖ σωστά; Αὐτὸ σπάνια θὰ συμβεῖ. Τὸ περιβάλλον μας, ἡ κοινωνία, μᾶς ἀντιλαμβάνεται μὲ τὸ δικό της τρόπο, καὶ ἄλλοτε συγκροτεῖ γιὰ τὸ πρόσωπό μας μιὰ εἰκόνα χειρότερη ἀπὸ τὴν πραγματική, ἄλλοτε μιὰ εἰκόνα καλύτερη.

Αὐτὸ συμβαίνει κατ' ἐξοχὴν στὰ πρόσωπα ποὺ ἔχουν κάποια προβολή: συγγραφεῖς, δημόσιοι ἄνδρες. Αὐτῶν οἱ πράξεις καὶ ἡ συμπεριφορὰ δὲν κρύβεται, δὲν εἶναι σχεδὸν ποτὲ «ιδιωτικὴ τους ζωὴ». Προβάλλεται, παίρνει δημοσιότητα, σχολιάζεται, μεγαθύνεται, παραμορφώνεται, γίνεται δημόσιο κτῆμα.

Ὁ ἐνδιαφερόμενος πληροφορεῖται λίγο-πολὺ γι' αὐτὴ τὴ δεύτερη εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ του. Πῶς ἀντιδρᾷ; Ἐὰν ἡ κοινωνικὴ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι δυσμενής, ἐὰν νομίζει ὅτι τὸν ἀδικεῖ, συνήθως ἀντιδρᾷ ἄμεσα, σχεδὸν ἀπὸ ἐνστικτο. Κι' ἴσως εἶναι κι' αὐτὸ ἐκδήλωση ἐνστικτοῦ αὐτοσυντηρήσεως, περασμένου ἀπὸ πολὺ φίλτρο διανοητικό. Διαμαρτύρεται, δημοσιεύει διαψεύσεις, μάχεται γιὰ νὰ καταπολεμήσει τὴν ἄδικη παρεξήγηση, νὰ ἀποκαταστήσει τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν ἑαυτό του.

Ἐὰν ὅμως ἡ κοινωνικὴ εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν πραγματικότητα; Ἐδῶ, ἡ ἀντίδραση παίρνει ἄλλες μορφές. Μαθαίνει, ἀκούει ἢ διαβάζει ὅτι τὸν θεωροῦν σοφὸ, πιστεύουν ὅτι διαβάζει ἀπὸ τὸ πρωτὶ ἕως τὸ βράδου κι' ἀπὸ τὸ βράδου ἕως τὸ πρωτὶ. Ὅτι συχνὰ τὸν βρίσκει τὸ φῶς τῆς χαυραγῆς νὰ μελετᾷ, κι' ὅτι ἡ λάμπα τοῦ γραφείου του χλωμιάζει μπροστὰ στὸ λυκαυγές, καὶ τὴν ξεχνᾷ τάχα ἀναμμένη, συνεχίζοντας τὸν πνευματικὸ του μόχθο.

Ποτὲ δὲν τοῦ ἔχουν συμβεῖ τέτοια πράγματα. Ἐργάζεται ὅπως ὅλοι οἱ κανονικοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἀγαποῦν τὴν ἐργασία. Ὡστόσο

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 636 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22 τεύχους.

χαμογελάει με αυτούς τους θρύλους. Τὸν κολακεύουν, δὲν τὸν βλάπτουν. Τοὺς βλέπει αὐτοὺς τοὺς θρύλους νὰ ἔρχονται σὰ μικρὰ φωτεινὰ συννεφάκια, καὶ νὰ σχηματίζουν τὸν ἀόριστο φωτοστέφανο τῆς φήμης πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Γνωρίζει τίς ἐλλείψεις του, καὶ συλλογίζεται: «ἂν ἤξεραν πόσα κενὰ ὑπάρχουν στὶς γνώσεις μου...». Ἔως ἐκεῖ ὅμως φτάνει ἡ ἀντίδρασή του.

Τὸ πολὺ νὰ πεῖ σ' ἓνα πρόσωπο πολὺ δικό του:

— Ἄσε τους νὰ τὰ πιστεύουν. Ἡ φαντασία τους δὲ μᾶς βλάπτει.

Δὲ βλάπτει. Ναί, ἀλλὰ ὄχι μόνον δὲν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ τὸν ὠφελεῖ. Κι' ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού δὲν ἀντιδρᾷ, καρποῦται ὠφέλεια παράνομη. Πῶς τὸ δέχεται αὐτό, ἓνας ἄνθρωπος πού πρέπει ἐξ ἀποστολῆς, νὰ εἶναι γιὰ τοὺς ἄλλους ὑπόδειγμα εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας; Δὲν ὑπάρχουν τύψεις, ἔστω καὶ διστακτικές; Γιατὶ δὲν βγαίνει νὰ κηρύξει, ὅτι, κύριοι, κάνετε λάθος, δὲν εἶμαι τόσο σπουδαῖος ὅσο νομίζετε!

Δὲν λείπουν βέβαια καὶ τ' ἀκραῖα παραδείγματα: μιὰ δημόσια ὁμολογία πλάνης ἢ σφάλματος. Εἶναι ὅμως σπάνιες περιπτώσεις, καὶ ἀφοροῦν συγκεκριμένο θέμα ἢ περιστατικό. Στὴν ἀτμόσφαιρα, στὸ κλίμα τὸ εὐνοϊκό, πού βλέπει ἓνας ἄνθρωπος νὰ δημιουργεῖται γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, δὲν ἀντιδρᾷ συνήθως, δὲν τὸ ἀποδοκιμάζει, ἔστω καὶ ἂν πιστεύει κατὰ βάθος ὅτι αὐτὸ εἶναι ὑπερβολικό, ὅτι μεγαλοποιεῖ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ διαστρέφει.

Γιὰ κάποιον συγγραφέα, γράφει ὁ Camus, ὑπῆρχε ἡ φήμη ὅτι περνοῦσε τίς νύχτες του προεδρεύοντας σὲ συμπόσια, ὅπου χόρευαν χορεύτριες μὲ μοναδικὸ ἔνδυμα τὰ λυτὰ μαλλιά τους. Κι' ὁ κόσμος θαύμαζε, πῶς ἔβρισκε τὸν καιρὸ νὰ γράφει τὰ μυθιστορηματὰ του, πού ἦταν πολλά, γέμιζαν ὀλόκληρα ράφια ἀπὸ βιβλιοθήκες! Στὴν πραγματικότητα, ὁ συγγραφέας αὐτὸς κοιμόταν κανονικώτατα τὴ νύχτα, γιὰ νὰ μπορεῖ τὴν ἡμέρα νὰ γράφει ὧρες πολλὲς στὸ γραφεῖο του, πίνοντας μεταλλικὸ νεράκι γιὰ τὸ σηκῶτι του.

Κι' ὅμως ὁ συγγραφέας αὐτὸς δεχόταν χαμογελώντας τὸν κολακευτικὸ αὐτὸ θρύλο, δὲν τὸν καταπολεμοῦσε, ἄφηνε νὰ καλλιεργεῖται ὁ θαυμασμὸς τοῦ κοινοῦ γι' αὐτὴ τὴν ἀξιοθαύμαστη διπλῆ ἐπίδοση καὶ τὴν ἀντοχή του.

Ὁ ἴδιος ὁ Camus ἀναφέρει ὅτι «μὲ πολὺ λίγα ἔξοδα, εἶχα κερδίσει τὴ φήμη ὅτι εἶχα μιὰ σπάνια αὐστηρότητα. Ἄρνεῖται, λέει ὁ κόσμος, γεύματα, πού τοῦ προσφέρουν διευθυντὲς ἡφμερίδων μὲ τεράστια δύναμη. Στὴν πραγματικότητα, λέει, εἶχα ἀρνηθεῖ

κάποτε, για έναν απλούστατο λόγο: για ν' αποφύγω την αφόρητη πλήξη, που νοιώθει κανείς σὲ τέτοιου εἴδους γεύματα. Κι' ὅμως, γελώντας μὲ τοὺς φίλους μου γι' αὐτὴ τὴν τιμητικὴ φήμη, τὴν καρποῦμαι ὡστόσο καὶ τὴν ἐκμεταλλεύομαι — πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ κοκινίζω».

Ποῖος τώρα εἶναι ὁ ρόλος τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ὑποκρισίας σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις;

Τὸν καιρὸ, πού ἐδίδασκα διοικητικὸ δίκαιο στὴν Πάντειο Σχολὴ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, θυμοῦμαι ὅτι ἔλεγα στοὺς μαθητὲς μου ὅτι ἓνα καθῆκον μπορεῖ νὰ τὸ παραβεῖ κανεὶς ὄχι μόνον μὲ θετικὴ πράξη, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀπλὴ παράλειψη. Καὶ ἀνέφερα τὸ στερεότυπο παράδειγμα γιὰ τὸ καθῆκον τῆς ἐχεμυθίας τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου. Τὸ καθῆκον αὐτὸ τὸ παραβαίνει ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ὄχι μόνον ἂν ἀνακοινώσῃ μυστικὰ τῆς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἂν παραλείψῃ νὰ τὰ προστατέψῃ ἀρκετά. Ἄν βγεῖ ἀπὸ τὸ γραφεῖο του καὶ ἀφίσει τὴν πόρτα ἀνοιχτή, ἐνῶ πάνω στὸ τραπέζι του ὑπάρχουν ἀπόρρητα ἔγγραφα, κι' αὐτὰ διαβαστοῦν ἀπὸ τρίτους, τότε παρέβη τὸ καθῆκον τῆς ἐχεμυθίας, καὶ εἶναι ἐξ ἴσου ἔνοχος.

Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐδῶ τὸ καθῆκον τοῦ σωστοῦ ἀνθρώπου εἶναι καθῆκον ὄχι νομικὸ, ἀλλὰ ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ. Ἄλλὰ μὲ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πρῖσμα τὸ ἐξετάζουμε. Κι' αὐτὰ τὰ καθαρῶς ἠθικὰ καθήκοντα εἶναι πῶς εὐαίσθητα, πῶς δύστροπα ἀπὸ τὰ νομικά. Τὰ νομικὰ εἶναι «περιγεγραμμένα» συνήθως μὲ σαφήνεια, ξέρεις πού ἀρχίζουν καὶ πού τελειώνουν. Πέρα ὅμως ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ νομικοῦ καθήκοντος («ὑποχρέωση» λέγεται, γιὰ τὴν ἀκρίβεια), ἀρχίζουν τὰ ἀκαθόριστα ὅρια τοῦ ἠθικοῦ καθήκοντος, ὅρια πού πολλὲς φορές χάνονται στὸν ὀρίζοντα τῆς σκέψης, ἀφοῦ κάθε ἀνθρώπος, ἀνάλογα μὲ τὴ διαβάθμιση τῆς ἠθικῆς εὐαισθησίας του, μπορεῖ ἐπ' ἀπειρον νὰ βλέπει ἠθικὸ καθῆκον, ἐκεῖ ὅπου ἓνας ἄλλος, μὲ τὸ δικό του τρόπο, θεωρεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει.

Σχετικὰ μὲ αὐτὴ τὴ διαφορὰ ὁρίων, ἔχω σκεφθεῖ συχνὰ τὶς περιπτώσεις, πού γιὰ νὰ κάμῃς τὸ καθῆκον σου χρειάζεται πολλὴ ψυχικὴ δύναμη. Πόση χρειάζεται, ποτὲ δὲν θὰ τὸ μάθῃς ἀκριβῶς. Τὰ φράγματα τῶν ποταμῶν κατασκευάζονται μὲ ἀκρίβεια, μαθηματικὰ ὑπολογισμένη. Ἐὰν οἱ ὑπολογισμοὶ γίνουν σωστά, τὸ φράγμα δὲ θραύεται, δὲν ὑποχωρεῖ. Τὰ μαθηματικὰ εἶναι ἄκαμπτα, δὲ συγχωροῦν ὑποχώρηση. Ἐὰν ὅμως χρειάζεται ψυχικὴ δύναμη, ψυχικὴ ἀντίσταση, γιὰ νὰ κάμῃς τὸ καθῆκον σου, αὐτὴ κινδυνεύει κάθε στιγμὴ νὰ καμφθεῖ. Εἶναι ἓνα «φράγμα» ψυχικὸ, πού τὸ ὑλικὸ του δὲν εἶναι ἀπρόσωπο καὶ μαθηματικὸ, ἀλλὰ ἠθικὸ, καὶ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ διάκρισις εἰς τὴν Ἱερὰν Ἐξομολόγησιν.

Ἡ ἐπιτέλεσις τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας ἦτοι ἡ Ἱ. Ἐξομολόγησις εἶναι θέμα ἐπίκαιρον κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, τῆς πρὸ τῶν Χριστουγέννων Τεσσαρακοστῆς. Οἱ ἐπιφορτισμένοι μὲ τὸ βαρύτερον καὶ συνάμα λεπτότατον τοῦτο ἔργον ἐφημέριοι δέον, μεταξὺ ἄλλων, νὰ ἔχουν καλλιεργημένον τὸ αἶσθημα ὅτι ἐκάστη ψυχὴ ἐξομολογουμένη ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν περίπτωσιν, διὸ καὶ πρέπει νὰ τύχη ἀναλόγου μεταχειρίσεως. Διὰ νὰ προκύψῃ θετικὸν ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ φωτισμένη καὶ στερεὰ ἀνάνηψις, θὰ χρειασθῆ νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἡ ἰδιοσυγκρασία καὶ αἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς τοῦ ἐξομολογουμένου καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ δεδομένα τοῦτα θὰ γίνωνν αἱ σχετικαὶ ὑποβοηθητικαὶ ἐρωτήσεις καὶ νοθεαῖαι. Ὁ πνευματικὸς θὰ κινηθῆ εἰς τὴν μεταξὺ ἀσθηρότητος καὶ ἐπιεικειᾶς κλίμακα, πλουσίαν εἰς διαβαθμίσεις, μὲ σύννεσιν καὶ μὲ βασικὸν κριτήριον τὴν ὠφέλειαν τῆς πρὸ αὐτοῦ ψυχῆς. Καί, συνάμα, δὲν θὰ παραλείψῃ νὰ συστήσῃ εἰς αὐτήν, ὅπως συχνότερον προσέροχεται εἰς τὸ σωτήριον τοῦτο Μυστήριον.

γι' αὐτὸ προσωπικὸ καὶ ἀστάθμητο. Καὶ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγκριται ἡ ἀπέραντη ἀξία του.

Ἀπὸ αὐτῆ λοιπὸν τὴν εὐαίσθητη, τὴν ὑπερευαίσθητη ἠθικὴ ἀποψη, ὑπάρχει μιὰ παράλειψη σ' αὐτῆ τῆ στάση τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ παραδέχεται τὴν εὐνοϊκὴ, ἀλλ' ἀναληθῆ ἐκδοχὴ τῆς κοινωνίας γιὰ τὴν ἀξία του.

Ἐπάρχει βέβαια μεγαλύτερη εὐθύνη ὅταν ἐπιδοκιμάζουμε καὶ νιοθετοῦμε ρητὰ αὐτὴ τὴν ἐκδοχὴ. Τότε εἶναι πράξις καθαρὰ ἀνεϊλικρινῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ σιωπηρὴ παραδοχὴ, ὅταν μᾶς προσπορίζει ὠφέλεια, εἶναι κι' αὐτῆ μιὰ εἰδικὴ μορφή ὑποκρισίας καὶ ἓνα κάποιο τραῦμα στὴν εὐαίσθητη ἔννοια τῆς εἰλικρινείας. Ὅλ' αὐτὰ βέβαια, σὲ ἐπίπεδο καθαρὰ καὶ ἀπόλυτα ἠθικὸ.

Ἐπὸ αὐτὸ τὸ πρῶσμα, ἐννοεῖ κανεὶς γιὰτὶ ὁ Camus ἔγραφε ὅτι ἔπρεπε νὰ κοκκινίξῃ γι' αὐτῆ τῆ σιωπῆ του, ποὺ δικαίως τὴν εὐρισκε ἔνοχη καὶ ἀνεϊλικρινῆ.

(Συνεχίζεται)

Μ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Σύμβουλος τῆς οἰκογενείας.

Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικά καθήκοντα τοῦ ἐφημερίου εἶναι ὁ πατρικός σύνδεσμός του μὲ τὰ πνευματικά τέκνα του, τοὺς ἐνορίτας του. Οὗτοι πρέπει νὰ ἔχουν τὸ αἶσθημα ὅτι εἰς αὐτὸν θὰ εὐρίσκουν τὸν πρόθυμον καὶ φωτισμένον ὁδηγὸν καὶ συμπαραστάτην των κατὰ τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς των. Διὸ καὶ ὁ καλὸς ἱερεὺς, κινούμενος ἀπὸ στοργικὴν ἀγάπην πρὸς τὸν καθένα των, εὐρίσκεται κατὰ φυσικὸν τρόπον πλησίον των, ἔτοιμος νὰ νοθεύσῃ καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὸ ὀρθὸν εἰς πᾶσαν περίστασιν. Διὰ τὸ ἐπιτυγχάνῃ δὲ αὐτὸ, ὀφείλει νὰ διατηρῇ μὲ ὅλην τὴν εὐαγγελικὴν διάκρισιν, ἀλλὰ καὶ θέρμην, σχέσεις πατρότητος καὶ νὰ εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, ὁ ὑπ' ἀρ. I σύμβουλος καὶ ὁδηγὸς ἐκάστης οἰκογενείας εἰς τὸ ποίμνιόν του. Πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού πρῶτον ἀπὸ κάθε ἄλλον θὰ σκεφθοῦν οἱ ἐνορίται του διὰ νὰ τοῦ ἐκθέσσουν τὰ οἰκογενειακά των προβλήματα καὶ νὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του τὴν λύσιν των.

Ἡ « Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἠθικὴ ».

Ἐγκυκλοφόρησεν ἐσχάτως τὸ σύγγραμμα « Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἠθικὴ » τοῦ τ. καθηγητοῦ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Παν. Δημητροπούλου. Ἄν καὶ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν ἔργον, τοῦτο διαπνέεται ζωηρῶς ἀπὸ ὑγιᾶς ὀρθόδοξον πνεῦμα καὶ μὲ τὴν διαύγειαν τῆς γλώσσης του ἀποτελεῖ πολύτιμον πηγὴν ὁδηγήσεως καὶ κατευθύνσεως διὰ τοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅλα τὰ θέματα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ χριστιανικὸν ἦθος καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ παρεκκλίσεις ἐκτίθενται μὲ βάσιν τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, οὕτω δὲ διδάσκεται ὁ ποιμὴν πῶς νὰ χειρίζεται τὰς ψυχὰς καὶ νὰ κατευθύνῃ αὐτὰς εἰς τὰς τρίβους τοῦ θείου θελήματος. Ἐν τοιοῦτον γενικώτερα ἐνδιαφέρον καὶ εἰδικώτερα ἀπὸ ποιμαντικῆς ἀπόψεως χρήσιμον βοήθημα ἔλειπεν εἰς τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν χριστιανικὴν γραμματείαν. Μέλλει δὲ ἀσφαλῶς νὰ ἀποτελέσῃ σπουδαῖον καὶ «πρώτης ἀνάγκης» στοιχεῖον εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἐκάστου ἱερέως.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν « Ἐφημέριον » ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ « ΕΚΚΛΗΣΙΑ »,
Ὅδοσ Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τοῦ Διεθνοῦς Ἑτους Παιδείας

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΣΙΣ*

Ὁ ἑορτασμὸς εἰς τὴν Πατρίδα μας κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Διεθνοῦς Ἑτους Παιδείας ἔδωκεν ἀφορμὴν, διὰ νὰ προβληθῇ τὸ αἴτημα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς Παιδείας καὶ τῆς διὰ βίου ἐπιμορφώσεως, ἡ ὁποία εἶναι προϋπόθεσις καὶ συντελεστικὴ ἀγάπης, προόδου, εἰρήνης καὶ εὐτυχοῦς μέλλοντος.

Εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦτον συμμετέχουσα καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τόσον διὰ τῶν ἐντύπων της, ὅσον καὶ διὰ καταλλήλων κηρυγμάτων καὶ δι' ἐιδικῶν μαθημάτων εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα μετέδωκεν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδίως τοὺς Ἑλληνόπαιδας τὸ μήνυμα, ὅτι ἡ κατ' ἐξοχὴν παιδεὶα εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς δημιουργίας ὀλοκληρωμένων χριστιανικῶν προσωπικότητων, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ ψυχὴ τῶν μορφουμένων τὸ ἀρχαῖον «πρωτόκτιστον κάλλος», τὸ ὁποῖον ὁ Δημιουργὸς ἐχάρισεν εἰς αὐτήν. Ἡ παιδεὶα αὐτὴ ἔχει ὡς στόχον της ὄχι ἀναιμικὰ «οὐμανιστικὰ» ἰδεώδη ἐμμόνου καὶ ἐνδοκοσμικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλὰ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἡ ὁποία μόνη, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, δεικνύει «τί ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ὅση τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἡ εὐγένεια καὶ ὅσης ἐστὶ δεκτικὸν ἀρετῆς τουτὶ τὸ ζῶον». Μόνον εἰς τοιοῦτος προσανατολισμὸς τῆς Παιδείας καθιστᾷ δυνατὴν τὴν πραγματοποιήσιν πάντων τῶν ὑγιῶν ἀνθρωπιστικῶν καὶ πολιτιστικῶν αἰτημάτων.

Εἶναι ἐπὶ τέλους καιρὸς νὰ ἀντιληφθῇ ἡ ἀνθρωπότης, ὅτι μόνον ἡ ἀξιοποίησις τοῦ ἀνθρωποπλαστικοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος εἶναι ἡ ἀληθὴς παιδεὶα καὶ μόρφωσις. Συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ παράδειγμα αὐτῶν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν πλεῖστα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀφόβως δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως. Ἀποτελεῖ παραποίησιν τῆς ἀληθείας ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως ἄνθησις τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ὑπῆρξε δῆθεν ἀποτέλεσμα τῆς ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ χειραφεσίας.

* Ραδιοφωνικὴ ὁμιλία, γενομένη τὴν 22αν Νοεμβρίου κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀντιθέτως ἡ ἀνθισις αὐτῆ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα, ἡ συνισταμένη καὶ τὸ κορύφωμα τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει μακραίωνος καλλιεργείας τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, ἡ ὁποία συνετελεῖτο ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας. Δοθέντος ἔπειτα, ὅτι τὰ ἀρχαῖα κλασσικὰ πρότυπα πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται ἐκλεκτικῶς, καθ' ὅσον ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἔχει καὶ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαράδεκτα διὰ τὴν χριστιανικὴν συνείδησιν καὶ τὰ σημερινὰ ἠθικὰ κριτήρια, καθίσταται πρόδηλον, ὅτι διὰ τὸν ἀπροκατάληπτον στοχασμὸν τὸ γνήσιον ἀνθρωπιστικόν, ἐκπαιδευτικόν καὶ μορφωτικόν ἰδεῶδες μόνον εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ ἐναρμόνισιν τῶν ἐκλεκτῶν στοιχείων τῶν διαφορῶν οὐμανιστικῶν συστημάτων πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ.

Κατὰ ταῦτα, τὸ κορύφωμα τοῦ ἰδεώδους αὐτοῦ ἐξ ἐπόψεως μορφολογικῆς ἢ εἰδολογικῆς, εἶναι τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀνθρωποποιήσεως, τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς προσπαθείας τοῦ νὰ γίνῃ ὁ ἀνθρωπος ἀληθινὸς ἀνθρωπος. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκεται ὄχι μόνον εἰς τὴν ὄντολογικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δεοντολογικὴν σφαῖραν. Ὁ ἀνθρωπος ἔχει ἀξίαν, ὄχι μόνον δι' αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶναι, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτό, τὸ ὁποῖον πρέπει καὶ δύναται νὰ γίνῃ. Ὡστε τὸ γνήσιον ἐκπαιδευτικὸν ἰδεῶδες εἶναι τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀληθοῦς μορφώσεως, ἡ ὁποία οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ τὸ νὰ προσλάβῃ ἡ ψυχοσωματικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὸν μορφήν. Δι' ἓνα τοιοῦτον ἀνθρώπον θὰ ἔλεγεν ὁ Μένανδρος «ὡς χαρίεν ἔστ' ἀνθρωπος, ὅταν ἀνθρωπος ᾖ». Ἀλλὰ τὸ μορφολογικὸν ἢ εἰδολογικὸν αὐτὸ αἴτημα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ πραγματικότης, ἐὰν συγχρόνως δὲν γίνῃ αἴτημα καὶ ἐκ τῆς οὐσιαστικῆς καὶ καθ' ὕλην ἐπόψεως. Μὲ ἄλλους λόγους ὁ ἀνθρωπος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀληθῶς ἀνθρωπος, ἐὰν δὲν ἀναπτύξῃ πᾶν ὅ,τι ἀληθῶς ἀνθρώπινον ὑπάρχει ἐντὸς αὐτοῦ. Καὶ ποῖον εἶναι τὸ ἀληθῶς ἀνθρώπινον, ποῖον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνιστᾷ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὄντολογικὴν καὶ ποιοτικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐναντι πάντων τῶν ἄλλων ὄντων; Εἶναι τὸ ὅτι ὁ ἀνθρωπος ὡς πλασθεὶς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ εἶναι ἀξιολογικὴ ὑπαρξίς καὶ ἔχει σταθερὸν προσανατολισμὸν πρὸς τὸ βασιλείον τῶν ἀξιῶν. Δι' αὐτό, διὰ νὰ μορφωθῇ ὁ ἀνθρωπος πραγματικῶς καὶ νὰ γίνῃ ἄρτιος καὶ ὠλοκληρωμένος, πρέπει νὰ ἱκανοποιηθῶν κατὰ τρόπον παμμερῆ καὶ ἀρμονικὸν πᾶσαι αἱ ἔμφυτοι ἀξιολογικαὶ τάσεις καὶ προδιαθέσεις τῆς ψυχῆς του διὰ τῆς βιώσεως ἢ πραγματοποιήσεως ὑπ' αὐτοῦ ἀντιστοίχων ἀξιῶν, αἱ ὁποῖαι συναποτελοῦν σύστημα

καὶ ὀργανικὴν ὀλότητα ἱεραρχικῶς διηρθρωμένην καὶ ἐμψυχουμένην ὑπὸ μιᾶς ἐνοποιοῦ ζωτικῆς ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. Τὸ καλλιτέχνημα, τὸ ὁποῖον ποθοῦμεν νὰ γίνωμεν ἢ νὰ διαπλάσωμεν μὲ τὴν μὀρφωσιν, σημαίνει ἐνότητα, σημαίνει ἀναγωγὴν πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους λειτουργιῶν καὶ ροπῶν τῆς ψυχῆς μας εἰς ἓν ἐνιαῖον κέντρον. Ὡστε ὁ ἀληθῶς ἄρτιος καὶ ὠλοκληρωμένος ἄνθρωπος ρυθμίζει κατὰ τοιοῦτον τρόπον τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὕφην καὶ τὴν συνανάπτυξιν καὶ συνεκδήλωσιν τῶν διαφορῶν αὐτοῦ προδιαθέσεων καὶ ροπῶν, ὥστε νὰ μὴ καλλιερῆται ἢ μία ὑπερτροφικῶς εἰς βᾶρος τῶν ἄλλων, ἀλλὰ νὰ συναναπτύσσωνται πᾶσαι κατὰ τρόπον ἰσόρροπον καὶ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν ἱεραρχικὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν. Μόνον τοιοῦτοτρόπως γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἀληθῶς ἄνθρωπος καὶ ἐνιαῖα πνευματικὴ προσωπικότης.

Ἐκ τῶν λεχθέντων δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν ποῖος εἶναι ὁ ἀληθῶς μορφωμένος ἄνθρωπος. Ἀσφαλῶς μορφωμένος δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ὄρθρου βαθέος μέχρι νυκτὸς σκέπτεται μόνον τὰ ὕλικά ἀγαθὰ ἢ τὰς αἰσθησιακὰς ἡδονὰς καὶ παραθεωρεῖ τὰς πνευματικὰς ἀξιολογικὰς προδιαθέσεις τῆς ψυχῆς του. Οὔτε ἀληθῶς μορφωμένος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στρέφεται μονομερῶς πρὸς βίωσιν ἢ πραγματοποιίησιν μιᾶς μόνον πνευματικῆς ἀξίας (λ.χ. τῆς γνώσεως) καὶ παραθεωρεῖ ὅλας τὰς ἄλλας. Ὅταν ὁ ἐπιστήμων ἢ ὁ λογοτέχνης ἀδιαφορῆ διὰ τὰς ἠθικὰς ἢ κοινωνικὰς ἀξίας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀληθῶς μορφωμένος ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ του δὲν ἔχει ἀποκτήσει τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὴν μορφήν. Ἀληθῶς μορφωμένος εἶναι μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συναναπτύσσει ἀρμονικῶς ὅλας τὰς ἀξιολογικὰς ροπὰς τοῦ πνεύματός του καὶ βιοῖ πάσας τὰς ἀξίας εἰς τὴν ὀρθὴν ἱεραρχικὴν σχέσιν αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιδιώκη «τὸ χεῖρον καθυποτάξαι τῷ κρείττονι καὶ τὴν σάρκα δουλωσαὶ τῷ πνεύματι», ὅπως λέγει ὁ ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ ἀληθὴς λοιπὸν παιδεῖα καὶ μὀρφωσις ἐπιτυγχάνεται κατ' ἄριστον καὶ τέλειον τρόπον μόνον, ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου διαποτίζεται ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος. Ὁ Χριστιανισμὸς καταφάσκει τὴν αὐτοτέλειαν καὶ ἀναντικατάστατον ἀτομικότητα ἐκάστου ἀνθρώπου, παρέχει νόημα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν καὶ τὴν βοηθεῖ νὰ συνάψῃ ζωντανὴν προσωπικὴν σχέσιν μὲ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὄχι μόνον τὸ ἀπόλυτον Ὄν, ἢ ἀπόλυτος ὄντολογικὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ καὶ τὸ «summum bonum», τὸ ὑψιστον Ἀγαθόν, ἢ ὑψίστη ἀξιολογικὴ πραγματι-

κότης, ἡ «ἀξία τῶν ἀξιῶν», ἡ πηγὴ ὄλων τῶν ἀξιῶν καὶ ἀγαθῶν. «Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων». Πρὸ πάντων ἡ ὑγιὴς Χριστοκεντρικὴ καὶ μυσταγωγικὴ ζωὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀναμοχλεύει τὰ ἔσχατα ὄντολογικὰ βᾶθη τοῦ ἀνθρώπου, ἐκκολάπτει τὸν ἐσώτατον πυρῆνα τῆς προσωπικότητος, προκαλεῖ ἀναζωπύρησιν καὶ ἀνάφλεξιν ὄλων τῶν ἐμφύτων, μυχιῶν καὶ εὐγενῶν ἀξιολογικῶν πόθων τῆς ψυχῆς, χαρίζει τὴν ἀληθινὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐνισχύει τὴν θέλησιν μὲ πανίςχυρον σύμπλεγμα ἀνωτέρων βουλευτικῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων. Τὸ σύμπλεγμα αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἄψυχον ἄθροισμα, ἀλλὰ δυναμικὴν ἱεραρχικὴν τάξιν, ἀδιάσπαστον ὁλότητα, ἐντὸς τῆς ὁποίας οἱ μερικώτεροι ἀξιολογικοὶ σκοποὶ (θεωρητικοὶ ἢ ἐπιστημονικοὶ, αἰσθητικοὶ, κοινωνικοὶ, ἠθικοὶ κ.λ.π.) ὑποτάσσονται εἰς μίαν θεμελιώδη καὶ ἐνοποῖον ἀξιολογικὴν ροπὴν καὶ κατεύθυνσιν καὶ εἰς ἓν σύνθημα: «Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός».

Ἐὰν ὁ μονομερὴς «βιολογικὸς» ἄνθρωπος θεοποιῇ τὸ σῶμα καὶ τὰ «σπορτ» καὶ στρέφῃ μονοπλευρῶς τὸ ἐνδιαφέρον του εἰς τὰ ἀθλητικὰ «ρεκόρ»: ἐὰν ὁ «οἰκονομικὸς» τύπος τοῦ ἀνθρώπου θεωρῇ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ ὡς αὐτοσκοπὸν καὶ ὄχι ὡς μέσα βιώσεως καὶ πραγματοποιήσεως τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀξιῶν: ἐὰν ὁ «ἡδονιστικὸς» ἄνθρωπος ἔχη θεοποιήσῃ τὰς ἡδονάς: ἐὰν καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι τύποι παραθεωροῦν τὰς ἀνωτέρας πνευματικὰς ἀξίας: ἐὰν ὁ μονομερὴς ἐξ ἄλλου «θεωρητικὸς» ἄνθρωπος ἀσχολῆται ἀποκλειστικῶς μὲ τὴν ἔρευναν καὶ τὰς νοησιαρχικὰς ἀσχολίας, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ἀπολυτοποίησιν τῆς διανοίας καὶ ἐξοβελισμὸν τῶν ἄλλων πνευματικῶν τάσεων τῆς ψυχῆς: ἐὰν ὁ μονόπλευρος «αἰσθητικὸς» ἄνθρωπος θεωρῇ τὴν ἀξίαν τοῦ ὠραίου ὡς τὴν μοναδικὴν ἀξίαν καὶ «χάνῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς ἀποφάσεως καὶ εὐθύνης»: ἐὰν ὁ ὑπεραυστηρὸς καὶ μονομερῶς «ἠθικὸς» ἄνθρωπος θεοποιῇ τὸ ἀφηρημένον «καθῆκον» καὶ στηρίζεται εἰς τὰς ἀνθρωπίνους δυνάμεις καὶ ὀδηγῆται εἰς τὴν ἀλαζονείαν, ἥτις ἀγνοεῖ τὴν ἄνωθεν ἐνίσχυσιν: ἐὰν πάντες οἱ τύποι οὗτοι «ρίπτουν τὸ βλέμμα των εἰς μίαν πολὺ περιωρισμένην ζώνην τοῦ κόσμου τῶν ἀξιῶν»: ἐὰν οὗτοι «δὲν βλέπουν τὸ πλήρωμα τῶν ἀξιῶν, δὲν πραγματοποιοῦν πάσας τὰς ἀξίας καὶ ἐπομένως δὲν ἐκπληρώνουν τὸ καθολικὸν νόημα τῆς ζωῆς»: ἐὰν οὗτοι ἔχουν τὰ παρώπια τῆς μονομερείας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ζοῦν ἐντὸς περιωρισμένου ὀρίζοντος, ἀντιθέτως ὁ ἀληθῶς μορφωμένος ἐν Χριστῷ εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἰσορροπημένος καὶ ὠλοκληρωμένος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει εὐρύτητα

Η ΜΑΧΑΙΡΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

«Ἐὰν μή τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος
οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».
(Ἰωάν. γ' 5).

1. Αἱ διὰ τοῦ βαπτίσματος χορηγούμεναι
πνευματικαὶ δωρεαί.

Φῶς μέγα εἶδεν ἡ ἀνθρωπότης διὰ τῆς ἐν Χριστῷ καινῆς
πνευματικῆς ζωῆς, ἐξελθοῦσα τοῦ σκότους, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνεστρά-
φη καὶ ἐβίωσεν ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων. Καὶ δι' ὅλους, ὅσοι πρὶν «ἐνο-
χοὶ ἦσαν δουλείας», ὅσοι ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου ἐκάθηντο «φῶς
ἀνέτειλεν αὐτοῖς» (Ματθ. δ' 16), διότι ἐν τῇ ἀνεξερευνητῷ βου-
λήσει αὐτοῦ, ὁ Θεὸς «συνέκλεισε τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα
τοὺς πάντας ἐλεήσῃ» (Ρωμ. ια' 32). Οἱ σώφρονες καὶ ταπεινοὶ
τῇ καρδίᾳ συνησθάνθησαν ὅτι ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας,
ἐπιγείου τε καὶ ἐπουρανίου, κεῖται ὁ ἀπ' αἰώνων Θεός, τὸ φῶς τὸ
ἀπρόσιτον, τοῦ ὁποίου ἡ καθαρῶς πνευματικὴ ὑπόστασις ἐκηρύχθη
ὑπὸ τοῦ προαιωνίου Λόγου καὶ Υἱοῦ αὐτοῦ· «πνεῦμα ὁ Θεός,
καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυ-

ἀντιλήψεως καὶ πνευματικῶν ὀριζόντων. Οὗτος ὀλοκληρώνει
καὶ τελειοποιεῖ τὸν ἰδιαίτερον ψυχολογικὸν του τύπον, συνδυά-
ζει εἰς τὴν προσωπικότητά του ἐνδοστρέφειαν καὶ ἐξωστρέφειαν,
ἐντάσσεται ὀργανικῶς εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον καὶ τὴν πο-
λιτιστικὴν κοινότητα, ἐξισορροπεῖ τὸ συναίσθημα τιμῆς μὲ ἐν
φωτισμένον αὐτοσυναίσθημα, συνδυάζει ἀτομισμὸν καὶ κοινω-
νισμὸν, ἀξιοποιεῖ ἢ ἐξυγιαίνει τὸ παρελθόν, διέπεται ἀπὸ γνή-
σιον προοδευτικὸν Πνεῦμα, ἐντάσσει τὸ παρὸν εἰς τὴν προο-
πτικὴν τοῦ μέλλοντος, ἐξωραΐζει τὴν ἐπίγειον ζωὴν μὲ τὰς ἀν-
ταυγείας τῆς αἰωνιότητος καὶ τοῦ φωτὸς τῆς Ἀναστάσεως, ἐν-
αρμονίζει πλείστας διαλεκτικὰς καὶ πολωτικὰς ἀντιθέσεις καὶ
γίνεται «καινὴ κτίσις». Μόνον τὸ ὄραμα τῆς κτίσεως αὐτῆς εἶναι
δυνατὸν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς βαθυτέρας νοσταλγίας τοῦ ἀνθρώ-
που καὶ ἰδίως τῆς νεανικῆς ψυχῆς.

Τὴν προβολὴν τοῦ ὁράματος αὐτοῦ ἄς ἔχη ὡς σταθερὸν στό-
χον τῆς ἡ Ἑλληνικῆς Παιδείας!

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τακτικὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

νεῖν» (Ἰωάν. δ' 24). Καὶ ἐξήρθη διὰ τοῦ ἁγίου στόματος τοῦ Θεανθρώπου ἡ ἀνάγκη τῆς καθαρότητος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ τῆς ταπεινώσεως τοῦ πεπερασμένου πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου δι' ὧσων ἐλάλησε κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλίαν του· «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν... Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται» (Ματθ. 3 καὶ 8). Αὐτὸς ὁ Κύριος ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς Του τὴν ἐξουσίαν «κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων», ἥτοι τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκβάλλουν καὶ ἀποδιώκουν τὰ βασανίζοντα τοὺς ἀνθρώπους ἀκάθαρτα πνεύματα (Ματθ. 1), κηρύξας ὅτι δὲν ἦλθεν εἰς τὴν γῆν ἵνα φέρῃ τὴν ἀναμενομένην κατὰ κόσμον εἰρήνην, ἀλλ' ἦλθε «βαλεῖν μάχαιραν» (Ματθ. ι' 34).

Πράγματι ἡ νέα θρησκεία, λόγῳ τῆς τελειότητός της καὶ τοῦ καθαρῶς πνευματικοῦ περιεχομένου της, ἀπευθυνομένη εἰς ἕνα κόσμον δουλωθέντα τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ νηπιάζοντα ταῖς φρεσίν, ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ πραγματικὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ προκαλέσῃ, οὐχὶ βεβαίως ἐξ αὐτῆς, βιαιὰς ἀντιδράσεις καὶ μίση καὶ μεταξύ στενωτάτων συγγενῶν, διότι, ἄλλοι μὲν τούτων θὰ ἀπεδέχοντο τὸ Εὐαγγέλιον τῆς θείας χάριτος καὶ τὸ κήρυγμα τῆς βασιλείας τοῦ πνεύματος, ἄλλοι δέ, βραδεῖς τῇ καρδίᾳ καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς σαρκὸς ἐφελκόμενοι, θὰ ἀπεδεικνύοντο νοθροὶ καὶ ἀδόκιμοι πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάλει αὐτοὺς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλὰ ποία ἡ μάχαιρα τὴν ὁποίαν ὑπηνίσσετο ὁ Ἰησοῦς; Ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου Του. Ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, μᾶς δίδει τὴν ἐξῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐξήγησιν· «Τί δὲ ἡ μάχαιρα; Ἡ τομὴ τοῦ λόγου, ἡ διαιροῦσα τὸ χεῖρον ἀπὸ τοῦ κρείττονος καὶ διχοτομοῦσα τὸν πιστὸν καὶ τὸν ἄπιστον». Ἡ μάχαιρα τοῦ πνεύματος, διεισδύουσα μέχρι καὶ τῶν μυχαιμάτων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ συνειδότος, ἀποκαθαίρει διὰ τῆς τομῆς της τὸ σσηπός, ἀλλὰ καὶ ἰᾶται τὸ τεμνόμενον καὶ εἰς ὑγιᾶ ἀποκαθιστᾶ τοῦτο. Ἐξαλείφει τὴν σωματικὴν ἀλγηδόνα, τὴν προκαλουμένην ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκὸς, ἐπουλώνει τὸ τετραυματισμένον ὑπὸ τοῦ σκόληκος τῆς ἁμαρτίας καὶ χορηγεῖ ζωὴν εἰς ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν.

Εἰς τὴν ἐν Χριστῷ πνευματικὴν ζωὴν μᾶς εἰσάγει τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, δι' οὗ ἐξαλείφεται ὁ ρύπος τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ παραπτώματος τοῦ γενάρχου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Κατ' αὐτό, διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ ἀποτάξεως τοῦ πονηροῦ, ἀναδύεται ἐκ τοῦ ἁγιασθέντος ὕδατος ἡ καινὴ κατὰ Χριστὸν ἀνθρωπίνη φύσις, καθαγιασθεῖσα διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας. Τὴν σημασίαν τῶν

διὰ τοῦ βαπτίσματος κτωμένων πνευματικῶν δώρων ἐξαίρων ὁ Κύριος, ἐξ ἀφορμῆς σχετικῆς ἐρωτήσεως τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἰουδαίων Νικηδόμου, λέγει· «Ἄμην ἄμην λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. γ' 5). Τὸ Πνεῦμα τοῦτο τὸ Ἅγιον, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, προσφέρεται δωρεὰν εἰς πάντας ἀδιακρίτως καὶ ἐναπόκειται εἰς τὸν ἄνθρωπον ν' ἀποδεχθῇ ἢ ν' ἀποκρούσῃ τὰ σωτηριώδη φάρμακα, τὰ ὁποῖα παρέχει εἰς αὐτὸν ἢ ἀστείρευτος πηγὴ τῆς ἀγάπης, ὁ Θεός. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐγκλωπώθῃ τὸ πνεῦμα τοῦτο, τότε χεῖμαρροι ζωῆς αἰώνιου καταρδεύουν τὴν ὑπόστασίν του, ψυχὴν τε καὶ πνεῦμα, καρδίαν καὶ νεφρούς, ἄρμους τε καὶ μυελούς καὶ εἰς «πηγὴν ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ' 14) μεταβάλλεται. Γίνεται «περικεφαλαία τοῦ σωτηρίου» (Ἐφεσ. στ' 17), τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς φρουροῦσα. Ὑψοῦται ὡς μάχαιρα, κατακόπτουσα καὶ ἀναιροῦσα τὰ πολέμια τῆ ἀληθείας δόγματα.

2. Ἡ μυστικὴ πανοπλία τοῦ χριστιανοῦ πρὸς διαφύλαξιν τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὅφείλομεν, ὅμως νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἀδιατάρακτον τὴν διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐπιδιωκομένην εἰρήνην, πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ εὐρισκώμεθα εἰς διαρκῆ ἐπιφυλακὴν καὶ εἰς ἀέναον μάχην πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ πονηροῦ. Εἰς τὴν στρατείαν ταύτην θὰ ἀντεπεξέλθωμεν νικηφόρως, χρώμενοι τῇ πνευματικῇ πανοπλίᾳ, τὴν ὁποῖαν μᾶς προσφέρει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, περιεζωσμένοι τὴν ὄσφυν ἡμῶν ἐν ἀληθείᾳ, ἐνδεδυμένοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ κρατοῦντες σταθερῶς τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ὡς καὶ ὁ θεῖος Παῦλος νουθετεῖ· «Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυναθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι» (Ἐφεσ. στ' 13). Ἐπεξηγῶν δὲ ὁποῖα δέον νὰ εἶναι ἡ μυστικὴ πανοπλία τοῦ χριστιανοῦ, ὡς στρατιώτου τοῦ Χριστοῦ, χρησιμοποιοεῖ διὰ τῆς πλουσίας πνευματικῆς του δυνάμεως μεταφορικῶς ἐννοίας, ἐκ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν, εἰλημμένας, καὶ ἀφοῦ ἀπαριθμεῖ τὰ ὅπλα τῆς στρατείας, προσθέτει ὅτι ταῦτα, ἰδιαζόντως δὲ ἡ πίστις, εἶναι ἀπαραίτητα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ βίου ἵνα δυναθῶμεν «πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι» (Ἐφεσ. στ' 16).

Ὅθεν ἀφ' οὔτου ἐλάβομεν τὸ βάπτισμα «πνεύματι ἐκ πίστεως, ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα» (Γαλ. ε' 5), ἡλλοτριώθημεν

χάριτι Θεοῦ τῆς δουλείας τῆς σαρκός, γινόμενοι μέτοχοι κλήσεως ἐπουρανίου. Τὸ πλήρες μέτρον τῆς χάριτος καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν πιστὸν ὡς ἐπιστέγασμα τῆς σταθερᾶς πίστεως αὐτοῦ, ἐνισχυομένης διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς. Καὶ τότε θὰ γνωρίσῃ «τί τὸ πλάτος καὶ μήκος καὶ βάθος καὶ ὕψος» (Ἐφεσ. γ' 18) τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὑπερβαλλούσης πᾶν μέτρον ἀνθρωπίνης γνώσεως. Τὸ πνεῦμα δὲν διαιρεῖ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνοῖ εἰς ἀδιάσπαστον ἐνότητα τοὺς εἰς Χριστὸν πιστευόντας, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ καθολικὴ καὶ ἑκδηλος ἡ ἀντίληψις ὅτι ἀποτελοῦν ἓν σῶμα καὶ μίαν ψυχὴν. Ἐνότης τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης δημιουργεῖ ἐκεῖνο τὸ καθεστῶς, τὸ ὅπιον ἡ θεοφόρος τοῦ θεοῦ Παύλου ψυχὴ διαρκῶς ἐπιποθεῖ· «Ἐν σῶμα καὶ ἓν Πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν» (Ἐφεσ. δ' 4). Καὶ τοῦτο ὁ ἀπόστολος Παῦλος στηρίζει εἰς τὸ ἐνιαῖον τῆς πίστεως καὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ εἰς τὸ ἀδιάσπαστον τῆς Θεότητος καὶ Κυριότητος, δι' ὃ καὶ προσθέτει· «Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν» (Ἐφεσ. δ' 5-6).

Ἐνδυσάμενοι διὰ τοῦ βαπτίσματος «τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας» (Ἐφεσ. δ' 24), λογιζόμεθα «καινὴ κτίσις» ἀνακαινισθέντες καὶ καθαρισθέντες διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Αἱ παλαιαὶ ροπαὶ καὶ διεστραμμένοι διαθέσεις ἐνεκρώθησαν μαζὶ μὲ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰς ἀντικατάστασιν τούτου ἐγεννήθη μία νέα ἡθικὴ καὶ πνευματικὴ προσωπικότης, τὰ πνευματικὰ διώκουσα καὶ σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιουμένη. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀρκετὸν ν' ἀποθέσωμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον καὶ εἶτα νὰ ἀναστείλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν περιφρουρήσεως τῆς πνευματικῆς κληρονομίας μας. Τότε, τί διαφέρομεν ἀπὸ τὸν δοῦλον, ὅστις ἔκρυψε ὑπὸ τὴν γῆν τὸ τάλαντον τὸ ὅποιον τῷ ἐνεπιστεῦθη ὁ Κύριος; Τὸν κίνδυνον τοῦτον διείδεν ὁ Ἀπόστολος, διὸ καὶ τονίζει πρὸς τοὺς Ἐφεσίους τὴν ἀνάγκην τῆς δαρκυῶς ἀνανεώσεως τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος· «ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν» (Ἐφεσ. δ' 23). Οὕτω, χωροῦντες διὰ δικαιοσύνης καὶ ὁσιότητος καὶ ἀληθείας, δὲν θὰ λυπῆτε, λέγει, «τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως» (Ἐφεσ. δ' 30).

Ἡ ἡθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνακαινίσις τὴν ὁποίαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐδωρήσατο εἰς τοὺς εἰς Χριστὸν βαπτισθέντας δὲν ἀποτελεῖ, κατὰ ταῦτα, χάριν ἀνέκκλητον. Πᾶσα παράβασις καὶ ἀνυπα-

κοή συνεπάγεται τὴν κατάργησιν τῆς δωρεᾶς λόγῳ ἀναξιοῦτος τοῦ δωρεοδόχου. Τὰ ἔργα ἡμῶν πρέπει νὰ εἶναι (καρποὶ τοῦ Πνεύματος), ἤτοι τῆς ἐνοικίωσης ἐν ἡμῖν θείας χάριτος. Διότι «εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν» (Γαλ. ε' 25). Ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἔνωσις ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ ὁποῖον ποτε περιπατήσαμεν καὶ ἐπλημύρισε τὸν νοῦν μας καὶ τὸν λογισμὸν μας μὲ πλούσιον φῶς, τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως τοῦ θελήματος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὥστε τοῦ λοιποῦ ὡς τέκνα φωτὸς νὰ περιπατῶμεν. Τὰ ἔργα ἡμῶν πρέπει νὰ φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ἠξιώθημεν ν' ἀκούσωμεν καὶ παρελάβομεν, ὡς κανόνα πίστεως, δι' ὃ καὶ ἐσφραγίσθημεν διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, τὸ ὁποῖον δι' ἡμᾶς εἶναι «ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως...» (Ἐφεσ. α' 14). Τὸ ἀποκαλυφθὲν ἡμῖν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ καθαῖρον τὰς καρδίας καὶ ἀνακαινίζον τὸν ἄνθρωπον, ἐπικαλεῖται μετὰ συγκινήσεως, μετὰ δακρύων καὶ σπαραγμοῦ ὁ Προφητάναξ καὶ θεσπέσιος Ψαλμῶδός Δαυΐδ· «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου... ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με» (Ψαλμ. Ν' 12 καὶ 14).

3. Διατηρεῖ ἡ σημερινὴ χριστιανικὴ κοινωνία τὰ γνωρίσματα τῆς ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ζωῆς;

Διακρίνεται διὰ τὰς δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ εἶναι τὰ ἔργα τῆς σημερινῆς χριστιανικῆς κοινωνίας καρποὶ Πνεύματος; Συνέχομαι ὑπὸ βαθείας λύπης, ὡσάκις θέτω τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐνώπιόν μου. Διότι πολλοὶ χριστιανοί, κλήσεως ἀξιοθέντες ἐπουρανίου, ἀναξίως ἐσθίουν τὸ σῶμα καὶ ἀναξίως πίνουν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ βίου των ἀπέριψαν τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος καὶ ὠπλίσθησαν διὰ δολοφονικῶν ἐγχειριδίων ἐκ τῆς φαρέτρας τῆς σαρκός, δι' ὧν φονεύουν καὶ αὐτοχειριάζονται. Ἐγκατέλειψαν τὰς δεήσεις καὶ προσευχάς. Ἐπαυσαν «προσκατεροῦντες τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει» (Πράξ. α' 14). Ἀφωπλίσθησαν ἀπὸ παντὸς ἠθικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ ἐσβέσθη τὸ ἐν αὐτοῖς θεῖον Πνεῦμα. Παρέμειναν ἀπαθεῖς καὶ ἀσυγκίνητοι εἰς τὴν σωτηριώδη ἐκκλησίαν τοῦ Ἀποστόλου· «Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε» (Α' Θεσσαλ. ε' 19).

Ποῦ εἶναι ὁ χριστιανικὸς βίος, τὸν ὁποῖον ἐθεμελίωσεν ὁ χρυσοῦς κανὼν τοῦ Θεοῦ Διδασκάλου καὶ τὸν ὁποῖον ὠραματίσθη καὶ διὰ τὸν ὁποῖον τόσα ἐκοπίασε καὶ τοσαῦτα ὑπέστη νέφος

μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως; Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ Κυρίου, περίλυπος μέχρι θανάτου, διὰ τὰ τεκταινόμενα ὑπὸ τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ, παρ' ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐκλήθησαν ἵνα συνεχίσουν τὸ ἔργον Του ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου— ἵνα μνημονεύσωμεν τὸν χριστοκεντρικώτερον τῶν ἐργατῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ—πολλὴν θλιψὴν θὰ δοκιμάζη διὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν στρατευομένην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Θλιψὴν καὶ συνοχὴν καρδίας, ἃν δυνάμεθα νὰ ἐκφρασθῶμεν οὕτω. Ἐνατρέχουσα ἡ χριστοφόρος ψυχὴ Του ἀπὸ τῆς Ἐφέσου μέχρι τῆς Σπανίας καὶ ἐπαναλαμβάνουσα οὕτω τὰς κοπιώδεις περιουσίας διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν, εἰς μάτην θ' ἀναζητήσῃ «τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος» (Β' Κορ. ε' 5) εἰς τὸν χῶρον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεισῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ θὰ διαπιστώσῃ ὁ θεῖος Παῦλος ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὅποῖον ἐφοβεῖτο· ὅτι εἰς «κενὸν ἔδραμε καὶ εἰς κενὸν ἐκοπίασε» (Πρβλ. Φιλιπ. β' 16) καὶ τὸ ὅποῖον ἐντονώτερόν πως ἐξέφρασε πρὸς τοὺς Κορινθίους· «Φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἴους θέλω εὑρῶ ὑμᾶς, κἀγὼ εὔρεθῶ ὑμῖν οἶον οὐ θέλετε, μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιάι, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι, μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς καὶ πενήθσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἧ ἔπραξαν» (Β' Κορ. ιβ' 20-21).

Αὐτὴν τὴν θλιβεράν εἰκόνα παρουσιάζει δυστυχῶς σήμερον ἡ ἀνθρωπότης καὶ, ὡς μὴ ὄφελε, καὶ ἡ χριστιανικὴ κοινωνία. Πολλοὶ ἐσκληρύνθησαν ἐν τῇ ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος. Δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσουν μέχρι τέλους βεβαίαν τὴν ἀρχὴν τῆς πνευματικῆς των ὑποστάσεως, ὡς μέτοχοι τῶν δωρεῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ συγκληρονόμοι αὐτοῦ. Ὁ νυμφὸν τοῦ Κυρίου παραμένει σχεδὸν ἔρημος, διότι οὐδεὶς ἔχει ἔνδυμα ἵνα εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ. Αἱ στολαὶ τῶν ψυχῶν μας ἐρρυπάνθησαν. Δὲν μᾶς συγκινεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἃν καὶ εἶναι τόσον ζωντανὸς καὶ δραστικός, ὥστε νὰ εἰσδύῃ μέχρι καὶ τῶν βαθυτάτων καὶ ἀποκρύφων σημείων τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ κρίνῃ καὶ τὰς πλέον ἀφανεῖς καὶ ἀνεκφράστους σκέψεις καὶ ἐπιθυμίας, μας, πληροφορεῖ ὁ Θεορρήμων Ἀπόστολος· «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον καὶ δεικνυμένους ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ» (Εβρ. δ' 12-13).

Ἡ καύχησις ἡμῶν ἐξεκλείσθη διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν νόμον τῆς σαρκός. Μετεβλήθημεν εἰς «γῆν ἀδόκιμον καὶ κατάρας ἐγγύς, ἐκφύουσαν ἀκάνθας καὶ τριβόλους» (Ἐβρ. στ' 8), καὶ τὸ τέλος

ἡμῶν θὰ εἶναι ἡ ἀπώλεια. Ἐνῶ ἤδη ἔδει νὰ ἔχωμεν φθάσει εἰς τὴν τελειότητα, κατόπιν δισχιλιετοῦς χριστιανικῆς ἀγωγῆς, ἐνῶ τὸ χριστιανικὸν οἰκοδόμημα ἔδει νὰ εἶναι μεγαλοπρεπές καὶ μοναδικὸν εἰς τὴν Οἰκουμένην, ὡς φάρος ἀνέσπερος, ἐν τούτοις εὐρισκόμεθα εἰς μίαν παλινδρόμησιν. Διότι ἐγκατελείψαμεν τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον, ὅς ἐστιν ὁ Χριστὸς καὶ εἰς τὰ ἐπίγεια προσεκολλήθημεν. Ποῖοι; Ἡμεῖς οἱ φωτισθέντες διὰ τῆς ὑψίστης ἀληθείας ἐξ ἀποκαλύψεως καὶ γευσάμενοι τῆς χάριτος καὶ δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν καὶ μέτοχοι γενόμενοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀνασταυροῦμεν τὸν Χριστὸν διὰ τῶν θλιβερῶν ἡμῶν ἔργων, βλασφημοῦντες οὕτως αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, ὅς «κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου» (Τίτ. γ' 5).

Ἄς ἀνανήψωμεν, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ καὶ ἠλεημένα πλουσιῶς παρὰ τοῦ Κυρίου, ὡς ὑπὸ τῆς μαχαίρας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θεῖα εὐδοκία καθαρισθέντες καὶ ἅς ἐκφύγωμεν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος καὶ γίνωμεν σκεύη εἰς τιμὴν ἡγιασμένα καὶ εὐχρηστα τῷ Δεσπότη εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένοι. Εἰς τοῦτο θὰ μᾶς βοηθήσῃ μεγάλως ἡ μελέτη τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἐν αἷς θὰ εὕρωμεν πᾶν σπέρμα ἀληθείας καὶ σοφίας οὐχὶ τῆς κατὰ κόσμον, ἣν οἱ πάντες σήμερον ἐγκωμιάζουσιν, ἀλλὰ θεϊκῆς, ὑπερεχούσης πάντα νοῦν. Διότι· «πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανάρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρητισμένος» (Β' Τιμοθ. 16-17).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε

Ἀνακοινοῦται ὑπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. πρὸς τοὺς ἡσφαλισμένους τοῦ Ταμείου, ὅτι ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 221, τεύχος Α', ἀπὸ 16-10-70 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 694)70 Ν. Διάταγμα, δι' οὗ ρυθμίζονται θέματα ἀφορῶντα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ταμείου παρεχομένην ὑγειονομικὴν περίθαλψιν, ἧτις διὰ τοῦ ἐν λόγῳ Νομοθετήματος ἐπεκτείνεται εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἡσφαλισμένους καὶ συνταξιούχους τοῦ ΤΑΚΕ ὡς καὶ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Ἐκ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Ο ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΗΣ ΕΝΟΡΙΑΣ

Ἡ ἐνορία, ὑπὸ τὴν σημερινὴν αὐτῆς δομὴν, παρουσιάζει ἀναμφιβόλως πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς μίαν συνήθη κοινότητα ἢ καὶ πρὸς ἓνα Δῆμον. Ἐχει συγκεκριμένα ὄρια, ἔχει διαφόρους ἀξιωματούχους, οἱ ὅποιοι ἀσκοῦν τὰς διαφόρους λειτουργίας καὶ ρυθμίζουν τὰ τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς αὐτῆς.

Ὅλα αὐτὰ τὰ κοινοτικά χαρακτηριστικά τῆς ἐνορίας εἶναι ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ δὲν ἀποδίδουν τὸ θεῖον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ καταστήσουν μίαν κοινότητα Ἐκκλησίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ οὐσιώδη ἐκεῖνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μεταβάλλουν μίαν κοινότητα, μὲ ὅλα τὰ ἐξωτερικά αὐτῆς χαρακτηριστικά, εἰς ἐνορίαν, δηλαδὴ εἰς Ἐκκλησίαν.

Πρὸς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν σημερινὴν μορφήν τῆς ἐνορίας, ἀλλὰ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν θεῖαν Ἀποκάλυψιν. Τοῦτο, διότι τὸ θεῖον στοιχεῖον ἔλαβε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἓν ὄρισμένον ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιον εἰς τὰς διαφόρους χώρας, μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν, τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ εἰς τὰ διάφορα γεωγραφικὰ κλίματα. Καθὼς ὁ λόγος ἐγένετο σὰρξ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν¹, οὕτω καὶ τὸ θεῖον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλησίας ἐνεσαρκώθη, ἔλαβεν ἀνθρώπινα σχήματα καὶ ἐκφράζεται δι' ὕλικῶν πραγμάτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦτο πρέπει νὰ τὸ προσέξωμεν ἰδιαιτέρως, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν πραγματικῶς νὰ ἀνακαλύψωμεν τὰ θεῖα στοιχεῖα τῆς Ἐκκλησίας, μέσω τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς αὐτῆς. Διότι τὸ θεῖον στοιχεῖον, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπέμφθη κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ καθοδηγῇ Αὐτήν, δὲν καταστρέφει τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἰσοπεδώνει τὰς πολιτικάς, κοινωνικάς καὶ πολιτιστικάς αὐτῶν διαφοράς, δὲν κατατάσσει ἀξιολογικῶς εἰς κλίμακας τοὺς διαφόρους πολιτισμούς, τὰς παραδόσεις, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων, τὰ πνευματικά ἀγαθὰ ἐκάστου λαοῦ. Τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐμποτίσῃ τὰ πάντα, νὰ ἐντάξῃ αὐτὰ εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἐκφράσῃ δι' αὐτῶν τὸ θεῖον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦτο σημαίνει, ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ πορεία τοῦ Πνεύματος καὶ

1. Ἰω. 1,14.

κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀποστόλων. Εἶναι ἄλλως τε γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ὡς τὸ Πνεῦμα τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι πνεῦμα ἐνότητος καὶ ἁρμονίας καὶ οὐχὶ πνεῦμα διαιρέσεως καὶ μονομερείας. Πρέπει λοιπὸν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην νὰ προσέξωμεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό. Τοῦτο, διότι τὰ σχήματα διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται τὸ θεῖον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ὁ πολιτισμὸς, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, αἱ παραδόσεις, εἶναι ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὰς πρώτας χριστιανικὰς κοινότητας.

Ἐκτὸς τούτου γνωρίζομεν, ὅτι καὶ εἰς τὰς πρώτας αὐτὰς κοινότητας ὑπῆρχον ὠρισμένα βασικὰ διαφορὰ, αἱ ὁποῖαι ἀπησχόλησαν τοὺς Ἀποστόλους. Πρὸς μελέτην τῶν διαφορῶν τούτων συνελθήθη καὶ ἰδιαιτέρα ἀποστολικὴ σύνοδος, ἡ ὁποία ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς ἐνότητος ἐν τῇ ποικιλίᾳ καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τῆς μονομερείας, ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως δηλαδὴ τῶν παραδόσεων ἐνὸς ἔθνους εἰς βάρος τῶν παραδόσεων τῶν ἄλλων λαῶν, ἐφ' ὅσον βεβαίως αἱ παραδόσεις αὗται δὲν ἤρχοντο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κήρυγμα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἡ ἀναζήτησις τῶν θεῶν ἐκείνων στοιχείων τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀνέυρεσις τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῆς ἐνορίας θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἐμβαθύνωμεν περισσότερο εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ζήσωμεν ἐντονώτερον τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ μᾶς βοηθήσῃ ἀκόμη νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται σήμερον διὰ πρώτην φοράν. Θὰ ἀντιληφθῶμεν ἀκόμη, ὅτι καὶ τὰ προβλήματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἦσαν γνωστὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς χθές, παρουσιάζονται σήμερον ὑπὸ νέαν μορφήν. Τοῦτο, διότι ἡ ζωὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἔχει πολὺ διαφοροποιηθῆ.

Ὅταν γνωρίζομεν τὸ θεῖον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ στοιχεῖον τοῦτο εἶναι δυναμικὸν καὶ δύναται νὰ ἐκδηλοῦται εἰς κάθε ἐποχὴν, χωρὶς νὰ ἀγνοῇ, νὰ παραβλέπῃ, νὰ περιφρονῇ ἢ καὶ νὰ καταστρέφῃ τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκάστης ἐποχῆς, τὸ μορφωτικὸν του ἐπίπεδον ἢ καὶ τὰς ἐπιτεύξεις τοῦ πολιτισμοῦ του, τότε θὰ ἀντιληφθῶμεν ἐντονώτερον τὸ χρέος μας ἔναντι τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπάρχει περίπτωσις τότε νὰ δοκιμάσωμεν ὠρισμένας ἐκπλήξεις· νὰ διαπιστώσωμεν δηλαδὴ, ὅτι ὠρισμένα σκέψεις, πεποιθήσεις ἢ καὶ ἐνέργειαι ἡμῶν, δὲν συμβιβάζονται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἰς αὐτὰς δὲν ἀποκλείεται νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ

θέσεις, τὰς ὁποίας εἶχομεν λάβει εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, κατὰ τὰς ὁποίας πιστεύομεν, ὅτι τὸ θεῖον στοιχεῖον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, μένει καθηλωμένον εἰς ὠρισμένα σχήματα καὶ ἐκδηλοῦται μόνον κατὰ ἓνα παραδεδομένον τρόπον.

Δὲν ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος, ἡ ὁποία εἶναι καὶ δι' ἡμᾶς πολῦτιμος ὁδηγὸς καὶ ἐπ' αὐτῆς πρέπει νὰ οἰκοδομήσωμεν, διὰ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν συγχρόνων προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας μας. Δὲν ὀμιλοῦμεν ἐνταῦθα διὰ τὸν πολῦτιμον ὄντως καὶ ἀνυπολογίστου ἀξίας θησαυρὸν τῆς ἱεραῆς παραδόσεως τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ ὁποία εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ θεία Ἀποκάλυψις, οὔτε καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Τοῦτο, διότι ὀλόκληρος ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας κινεῖται ἀκριβῶς ἐντὸς τοῦ ἰδίου πνευματικοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον καλοῦμεθα νὰ κινηθῶμεν καὶ ἡμεῖς.

Κατὰ συνέπειαν ὀφείλομεν, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, τοῦ πνεύματος δυνάμεως, νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰ προβλήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἡμῶν ἐντὸς τοῦ ἰδίου πνευματικοῦ χώρου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν σύγχρονα σχήματα πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς καθολικῆς καὶ ἀμεταβλήτου πίστεώς μας. Καὶ τὰ σχήματα ταῦτα θὰ τὰ εὕρωμεν, ἐὰν προσπαθῶμεν νὰ ἐμποτίσωμεν τὴν σημερινὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο θὰ ἀποτελῇ καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν μας ζωὴν μίαν νέαν προβολὴν τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, σήμερον. Ἐπομένως, τὸ ἀποτέλεσμα δὲν θὰ εἶναι καρπὸς τῆς ἰδικῆς μας προσπαθείας, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ.

Ἡμεῖς καλοῦμεθα νὰ γίνωμεν συνεργοὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲν γίνωμεν συνεργοί, ἡ εὐθύνη μας θὰ εἶναι μεγάλη. Θὰ ἔχωμεν προδώσει τὴν ἀποστολὴν μας. Ἐὰν ἐναντιθῶμεν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Πνεύματος, τότε ἡ στάσις μας αὐτὴ θὰ σημαίνῃ πλέον ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, κατὰ τῶν βουλῶν τοῦ Κυρίου, κατὰ τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον. Τότε θὰ εἴμεθα ὅλοι Σαῦλοι, οἱ ὁποῖοι ἐναντιούμεθα εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναπαυόμεθα μὲ τὴν σκέψιν ὅτι κάμνομεν τοῦτο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Αἶδес. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

X

ΟΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

Σε άτελεύτητα ξεχύνονται οί Πατέρες τής Ἐκκλησίας ἐγκώμια γιά νά μᾶς δείξουν τή μεγάλη, τήν ἀνείπωτη τοῦ Μοναχισμοῦ μας ἀξία. Χωρίς φειδώ, χωρίς οἰκονομία πασχίζουν νά καταστήσουν γνωστή τής μοναχικῆς πολιτείας τή δόξα. Μὲ λόγια κολακευτικά, πληθωρικά, ἐγκωμιαστικά ἀνατρέχουν στή φύσι τοῦ Μοναχισμοῦ, στίς λεπτομέρειές του, στά γνωρίσματά του, γιά νά τονίσουν τήν ἀξία τῶν δακρύων, τοῦ χαροποιοῦ πένθους, «τῆς χαρμολύπης», τῆς ξενιτείας κι' ἀποταγῆς, τῆς ὑπακοῆς καί παρθενίας, τῆς ἡσυχίας καί περισυλλογῆς. Καί οἱ λόγοι τους αὐτοί, βγαλμένοι μέσ' ἀπ' τῆς ψυχῆς τους τή θέρμη, δέν εἶναι προϊόντα ρητορικῶν σχημάτων καί μιᾶς ἀγόνου φιλολογίας, μὰ ξέσπασμα βιωματικό, ψυχικό, ἀντίκρυσμα τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τους. Γι' αὐτὸ καί οἱ λόγοι αὐτοί εἶναι καταστάλαγμα μιᾶς ὀλόκληρης ζωῆς, ἐνὸς ἀδυσώπητου ἀγῶνα πρὸς τὸν «φιλόσαρκον δαίμονα» ποῦ κάνει τοὺς ἀνθρώπους νά ζοῦν «ὄκωσπερ κτήνεα». Τὰ λόγια τους δέν ἔχουν ἴχνος ὑπερβολῆς, κι' ἄς φαίνονται στὰ μάτια τοῦ κόσμου σὰν ἄγωνα ἀστραποβολήματα ἄψυχης θεωρίας. Ὁ κόσμος ἔχει συνηθίσει τὸν ἀπόηχο «τῆς βαβυλωνιακῆς κραυγῆς» του καί δέν θέλει ν' ἀκούσῃ μὰ οὔτε καί νά παραδεχθῇ τὴ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ποῦ σὰν «αὔρα λεπτὴ» ριπίζει τίς φλογισμένες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις. Τὰ λόγια τῶν Πατέρων γιά τὸ Μοναχισμό ἔχουν γιά μᾶς ἀπέραντη, πολυέδρη σημασία. Γι' αὐτὸ καί τὰ ἀκοῦμε μὲ συστολὴ καί θρησκευτικὸ δέος. Τὰ παίρνουμε κατὰ κυριολεξία. Τὰ δεχόμαστε ἀπροσημάτιστα, ὀλοκληρωτικά, χωρίς ὄρους.

Χωρίς περιστροφές καί μακρυνὰ ἀπὸ κάθε διάθεσι ἀνθρωπαρεσκείας βεβαιώνει ὁ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα ποῦ ἀποδίδονται σ' αὐτόν, πὼς «ἀπάσῶν ὑψηλότερα τάξις ἢ τῶν μοναχῶν ἐστίν» (P.M. 3, 532). Πιὸ μεγάλη καί πιὸ σπουδαία ἀπὸ τὴν τάξι τῶν μοναχῶν δέν ὑπάρχει μέσα στὸν κόσμον. Καί εἶναι φυσικὸ αὐτό, ἀφοῦ πάλιν κατὰ τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Θηβαῖο, «τῶν μοναζόντων καί ἀειπαρθένων ὁ βίος ὑπερβαίνει τὴν τῶν ἀνθρώπων πολιτείαν ἀγγελικὸς τυγχάνων». Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἔχουμε μιὰ θαυμαστὴ συμφωνία ὄλων τῶν Πατέρων ποῦ μὲ ἓνα στόμα διακηρῦσσουν πὼς ἡ μοναχικὴ πολιτεία ἔχει ὑπόστασι

ἀγγελική, πὼς ξεπερνάει τὰ ἀνθρώπινα ὄρια καὶ ξεχύνεται στοῦ οὐρανοῦ τὰ βάθη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος θὰ ὁμολογήσῃ πὼς «ἀγγελικὸς βίος ὄντως ὁ ἥρεμος καὶ ἡσύχιος», ἐνῶ ὁ Σεραπίων Θμουέως θὰ γράψῃ μὲ πάθος πὼς «ἐπάγγελμα οὐρανοῦ ἀπτόμενον, ἐπάγγελμα Θεῶ συναπτόμενον... ἀγγέλιος ἐξεικονιζόμενον... Θεῶ παρεστηκός... Θεῶ τιμιώτατον» εἶναι ὁ μοναχικὸς διάυλος. Στὴν «Κλίμακά» του ὁ Ἰωάννης διδάσκει πὼς «μοναχὸς ἐστὶ τάξις καὶ κατάστασις ἀσωμάτων ἐν σώματι ὑλικῶ καὶ ρυπαρῶ ἐπιτελουμένη» (P.M. 88, 633), καὶ ὁ πολὺς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἀνομολογεῖ πὼς «τὸ μοναδικὸν σχῆμα ὑψηλὸν εἶναι καὶ ἐπηρμένον καὶ ἀγγελικόν, καθαρτικόν τε πάσης ἁμαρτίας διὰ τελείας ἐπιβίωσης» (P.M. 99, 1813).

Εἶναι πράγματι ἀγγελικὸς καὶ οὐράνιος ὁ μοναχικὸς βίος, ὅπως λένε οἱ Πατέρες. Μὰ δὲν παύει νὰ ὑπάρχῃ πάνω στὴ γῆ. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ θαυμαστό. Εἶναι «κάτω καὶ ὑπὲρ τὰ κάτω... ὑπὲρ τὰ ἀνθρώπινα» ὅπως τονίζει τόσο χαρακτηριστικὰ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (P.M. 36, 593). Εἶναι βίος «λελυμένος ἀπὸ πασῶν κοσμικῶν φροντίδων» κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον (P.M. 61, 620). Θὰ ἦταν βέβαια φυσικὸ καὶ εὐκόλο νὰ ζήσῃ κανεὶς ἀγγελικὸ βίον πάνω στοὺς οὐρανοὺς, κοντὰ στὸν Κύριο τῆς Δόξης, μακρὰ ἀπ' τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ «δαιμόνων πανουργήματα καὶ τὰ τοξεύματα καὶ τὰς ἐνέδρας». Μὰ τὸ νὰ ζῆ κανεὶς μέσα στὸν κόσμον τοῦτο, ὑποκείμενος σὲ κάθε εἶδους προσβολή, καὶ μολαταῦτα νὰ πολιτεύεται σὰν οὐρανοπολίτης, αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ συνιστᾷ τὸ κάλλος καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς μοναχικῆς πολιτείας, ποὺ τόσο λίγοι ξέρουν νὰ ἐκτιμῶν σήμερα. Ἄς λένε ὅμως οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι τὰ δικά τους. Τὴν ἄγνοιά τους θὰ μαρτυροῦν. Γιατὶ σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο «σοφώτεροι τῶν πολλῶν (εἶναι) οἱ κόσμου χωρίσαντες ἑαυτοὺς καὶ τῷ Θεῷ τὸν βίον καθιερώσαντες» (P.M. 36, 533). Ἴσως νὰ φαίνεται κάπως ὑπερβολικὸ αὐτὸ ποὺ μὲ τόση παρρησία διακηρύσσει ὁ ἅγιος Πατὴρ. Δὲν εἶναι ὅμως. Φαίνεται ἀπλῶς ὑπερβολικὸ. Δὲν εἶναι! Γιατὶ πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ πέφτουν ἔξω, νὰ ἀστοχοῦν ἐκεῖνοι ποὺ «ἀκριβεῖς μιμηταὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἐν σαρκὶ πολιτείας ὑπάρχουσι» ὅπως λέει ὁ Μ. Βασίλειος; (Ἐσκητικ. Διατάξεις). Πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ πλανῶνται οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν «θείαν στρατείαν» ὅπως χαρακτηρίζει τὴν μοναχικὴν ζωὴν ὁ Μ. Βασίλειος; (P.M. 31, 620). Ὅχι. Δὲν μειονεκτοῦν οἱ μοναχοί. Δὲν παραπαίουν μέσα στὴν ἀναζητήσι των. Δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὰ φῶτα τοῦ κόσμου, ἀφοῦ, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, εἶναι «λύχνοι πανταχοῦ τῆς γῆς λάμπον-

τες» (‘Ομ. ΟΒ’ εις Ματθ.). Είναι, κατὰ τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸ «οἱ σιωπῶντες κήρυκες» (P.M. 35, 721), «ὧν οὐδὲν ἐν κόσμῳ καὶ πάντα ὑπὲρ κόσμον» (P.M. 35, 593).

Γεμάτη ἀντιθέσεις βλέπουν τὴ μοναχικὴ ζωὴ οἱ Πατέρες. Ἀντιθέσεις ὁμως ποὺ τονίζουν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὸ μεγαλεῖο της. Ἔτσι, κατὰ τὸν ἱερό Γρηγόριο μοναχισμὸς εἶναι «ὁ ἐν πενία πλοῦτος, ἢ ἐν παροικία κατάσχεσις, ἢ ἐν ἀτιμία δόξα, ἢ ἐν ἀσθενείᾳ δύναμις, ἢ ἐν ἀγαμῖα καλλιτεκνία» (P.M. 35, 724). Γι’ αὐτὸ μέσα ἀπ’ τὴ ζωὴ τούτη, ποὺ στὰ μάτια τοῦ κόσμου δὲν φαίνεται νὰ ἔχη νόημα, βγαίνουν τὰ μεγάλα πνευματικὰ ἀναστήματα ποὺ ἔχουν τὴ δύναμι νὰ βιοῦν τὴν «τελειωτάτην ζωὴν» κατὰ Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτη. (P.M. 3, 533). Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς οἱ μοναχοὶ ὑπερέχουν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ κατὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς καὶ κατὰ τὴν οὐσία τῆς πολιτείας των. Ὁ Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ γράψῃ πὼς «οἱ μοναχοὶ χωρὶς πάσης ἀντιλογίας κρεῖττονες ὑπάρχουσι τῶν τὰ διαδήματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορούντων βασιλέων» (Φιλοκαλία τ. Α’ σ. 301). Ἔτσι γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἔρχεται στὴν ἐπιφάνεια ὁλος ὁ πλοῦτος ποὺ κρύβει μέσα της αὐτὴ ἡ ζωὴ ποὺ ἀποτελεῖ «τέχνην τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν» κατὰ τὸν Νικηφόρον τὸν μονάζοντα (P.M. 147,947), καὶ «φῶς πάντων ἀνθρώπων» κατὰ τὸν Ἰωάννη τῆς Κλίμακος (P.M. 88, 1020).

Μὲ ἰδιαίτερο ζήλο ἐκφράζονται οἱ Πατέρες γιὰ τὴν κοινοβιακὴ μορφή τοῦ Μοναχισμοῦ μας. Γιατὶ σ’ αὐτὴν βρίσκουν τίς πιὸ πολλὰς εὐκαιρίες γιὰ πνευματικὴ καλλιέργεια. Γιὰ τὸν κοινοβιάτη ὑπάρχουν ὅλα τὰ μέσα γιὰ νὰ φθάσῃ τὴν τελειότητα. Μιὰ μικρὴ κοινωνία εἶναι τὸ Κοινόβιο ποὺ κάλλιστα μπορεῖ νὰ γίνῃ «στάδιο ἀρετῶν» καὶ «πεδίο ἀγώνων» πνευματικῶν γιὰ τὴν κατάκτησι τῶν ὑψηλῶν πνευματικῶν βαθμίδων. Μέσα στὴν μικρὴ κοινωνία τοῦ Κοινοβίου καταξιώνεται καὶ ὁ κοινωνικὸς μοναχισμὸς. Γιατὶ ἂν οἱ Πατέρες καὶ οἱ μοναχοὶ στηλιτεύουν τὴν κοσμικότητα, δὲν κάνουν τὸ ἴδιο γιὰ τὴν κοινωνικότητα. Ὅχι κοσμικοὺς, ἀλλὰ κοινωνικοὺς ἐν πολλοῖς μᾶς θέλουν, δημιουργικοὺς δηλαδὴ καὶ συντελεστικοὺς κάθε καλῆς προόδου. Μέσα στὸ κοινόβιο μπορεῖ ὁ καθένας νὰ ἀσκηθῇ στὴν ταπεινοφροσύνη, στὴν ἀγάπη, στὴν ἀνεξικακία, στὴν ὑπομονή, στὴν ὑπακοή, στὴ συναντίληψι. Τὸ διακηρύσσει μὲ παρρησία ὁ Μ. Βασίλειος: «Ἐν τίνι γὰρ τὴν ταπεινοφροσύνην ἐπιδείξεται (ὁ μοναχὸς) μηδένα ἔχων οὐ ταπεινότερον ἑαυτὸν ἀποδείξει; Ἐν τίνι τὴν εὐσπλαγχνίαν, ἀποτετημένους τῆς κοινωνίας τῶν πλειόνων;

Πρὸς μακροθυμίαν δὲ πῶς ἑαυτὸν γυμνάσῃ οὐδενὸς ἀνθισταμένου αὐτοῦ τοῖς θελήμασι; Τίνα οὖν ἀπονίψῃς; Τίνα θεραπεύῃς; Τίνος ἔσχατος ἔσῃ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν διάγων...; Στάδιον οὖν ἀθλήσεως καὶ προκοπῆς εὐδοκία καὶ διηνεκῆς γυμνασία καὶ μελέτη τῶν τοῦ Κυρίου ἐντολῶν ἢ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατοίκησις τῶν ἀδελφῶν» (Ὅροι κατὰ πλάτος, 7,4). Στὸ ἴδιο τοῦτο θέμα συμφωνῶν ἀπόλυτα καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ μὲ τὴν γλαφυρότητα τοῦ λόγου του: «Καὶ ὁ μὲν θεραπεύει τραύματα τῶν λῶβην ἐχόντων, ὁ δὲ χειραγωγεῖ τὸν τυφλόν, ὁ δὲ βαστάζει τὸν τὸ σκέλος πεπρωμένον. Οὐκ ἔνι κολάκων ἐκεῖ πλῆθος, οὐδὲ παρασίτων... καὶ γὰρ πολλὴ παρ' αὐτοῖς ἰσότης, διὸ καὶ εὐκολία πολλὴ τῆς ἀρετῆς» (Ὅμιλ. ΟΒ' εἰς Ματθ.). Νὰ γιατί ὁ Μ. Βασίλειος ὁμιλῶν γιὰ τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ μᾶς λέει τοῦτα τὰ θαυμαστά γι' αὐτὴν: «Κοινωνίαν γὰρ βίου τελεωτάτην καλῶ (τὸ Κοινόβιο) ἐν ἧ κτήσεως μὲν ἰδιότης ἐξώρισται, γνώμης δὲ ἐναντίως ἀπελήλαται, ταραχὴ δὲ πᾶσα καὶ φιλονεικία καὶ ἔριδες ἐκ ποδῶν ἐστήκασιν». (Ἄσκητ. Διατ. 31, 1381). Τελεία κατὰ πάντα κοινωνία. Χωρὶς ὅμως τὰ ψεγάδια τῆς κοσμικότητος, τὰ πείσματα, τὶς ἔχθρες, τοὺς φθόνους, τὰ ψέμματα. Ἐδῶ στὴν κοινωνία τοῦ Κοινοβίου «τὸ ἔμὸν καὶ τὸ σὸν ἐξώρισται». Ἐδῶ «ἄνθρωποι ἐκ διαφόρων χωρῶν καὶ γενῶν κινήθεντες, εἰς τοσαύτην ἀκρίβειαν ταυτίθητος συνηρμόσθησαν ὥστε μίαν ψυχὴν ἐν πολλοῖς σώμασι θεωρεῖσθαι καὶ τὰ πολλὰ σώματα μιᾶς γνώμης ὄργανα δεῖκνυσθαι» (Ἄσκητ. Διατ.). Ποιὸς ποτὲ κοινωνιολόγος, ποιὸς ταξικὸς ἐπαναστάτης ἢ φιλόσοφος κραταιὸς κατάρθρωσε νὰ πραγματώσῃ μιὰ τέτοια κοινωνία ἀγάπης; Ἄνομοιογένειες καὶ διαφορὲς χαρακτήρων δὲν λείπουν καὶ ἀπὸ τὴν μοναχικὴ κοινότητα. Ὅμως δὲν γίνονται σφῆνες στὸ σῶμα τοῦ συνόλου, δὲν καταντοῦν ἄκανθες ποὺ ταλανίζουν τὴ συμβίωση. Ὅλα ἐκεῖ εἶναι ὑποταγμένα στὸ μεγάλο σκοπὸ ποὺ λειπαίνει τὶς ἀκρότητες καὶ ὁμαλοποιεῖ τὶς διαφορὲς. Στὴ μικροσκοπικὴ αὐτὴ κοινωνία βρίσκεις, ἂν θέλῃς, τὴν ἀληθινὴ κοινωνικὴ πολιτικὴ καὶ πρόνοια, αὐτὴν ποὺ αἰῶνες τώρα, μακρὰ ἀπ' τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ψάχνουν νὰ βροῦν οἱ μεγάλοι τῆς γῆς ἀναμορφωταί. Στὴ μοναχικὴ ζωὴ «ὁ ἀσθενῶν τὸ σῶμα πολλοὺς ἔχει τῇ διαθέσει συγκάμνοντας» ὅπως παρατηρεῖ ὁ Μ. Βασίλειος, «ὁ νοσῶν καὶ καταπίπτων τῇ ψυχῇ πολλοὺς ἔχει τοὺς ἰωμένους καὶ συνδιανιστῶντας αὐτόν. Ἄλλήλων ἰσόδουλοι, ἀλλήλων κύριοι» (Ἄσκητ. Διατ.) Στὴν ἀγγελολίμητη αὐτὴ πολιτεία, λέγει ἄλλοῦ πάλι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, «οὐκ ἔστιν ὑβρίζοντος ἀκοῦσαί τινος, οὐδὲ ὑβριζόμενον ἰδεῖν, οὐδὲ ἐπιταπτόμενον, οὐδὲ ἐπιτάττοντα, ἀλλὰ πάντες τῶν διακονουμένων εἰσὶ καὶ ἕκαστος τοὺς πόδας νίπτει

τῶν ξένων καὶ πολλὴ περὶ τούτου μάχη... Οὐδείς ἐκεῖ οὐ μέγας, οὐδὲ μικρός. Τί οὖν; σύγχυσις; Μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἡ πρώτη εὐταξία.... Μία τράπεζα πᾶσι καὶ τοῖς διακονουμένοις καὶ τοῖς διακονοῦσι. Τὰ αὐτὰ ἐδέσματα, τὰ αὐτὰ ἐνδύματα, τὰ αὐτὰ οἰκήματα, ἡ αὐτὴ διαίτα...» (Ὁμιλ. ΟΒ' εἰς Ματ.). Νὰ ποῦ βρίσκεται ἡ πραγματικὴ ἰσότης καὶ ἀδελφωσύνη.

Καὶ ἐκεῖ μέσα στὰ «καταγώγια» αὐτὰ τοῦ πνεύματος ἐχαλκεύθησαν χαρακτῆρες καὶ ψυχὲς αὐτῶν ποῦ ἀπὸ τὴν ἄρνησι τοῦ κόσμου βγήκαν, κατὰ τὸν Γρηγόριο τὸν Ναζιανζηνό. κερδισμένοι, γιατί ἂν καὶ στὰ μάτια τοῦ κόσμου φαίνονται χωρὶς ἀξία, ἐν τούτοις εἶναι «οἱ μηδὲν ἐν κόσμῳ καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον, οἱ σαρκὸς ἔξω καὶ ἐν σαρκί, ὧν μερὶς Κύριος, οἱ πτωχοὶ διὰ βασιλείαν καὶ διὰ πτωχείαν βασιλεύοντες» (Ρ.Μ. 35, 721). Μέσα στὰ ὀνομαστὰ Κοινόβια τοῦ χρυσοῦ αἰῶνα καλλιιεργήθησαν οἱ πρακτικὲς ἀρετὲς σὲ τέτοιο βαθμὸ ποῦ ὁ Μ. Βασίλειος μὲ θαυμασμὸ μιλάει γιὰ τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψί του σ' αὐτὰ τῆς Αἰγύπτου, Παλαιστίνης, Μεσοποταμίας καὶ Κοίλης Συρίας: «Καὶ ἐθαύμαζον μὲν τὸ περὶ διαίταν ἐγκρατές, ἐθαύμαζον δὲ τὸ καρτερικὸν ἐν πόνοις, ἐξεπλάγην τὴν ἐν προσευχαῖς εὐτονίαν, ὅπως ὕπνου κατεκράτουν, ὑπ' οὐδεμιᾶς φυσικῆς ἀνάγκης κατακαμπτόμενοι, ὑψηλὸν αἶι καὶ ἀδούλωτον τῆς ψυχῆς τὸ φρόνημα διασώζοντες, ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι μὴ ἐπιστρεφόμενοι πρὸς τὸ σῶμα...» (Ἐπιστολὴ 223).

Δὲν ἀντέχουμε στὸν πειρασμὸ νὰ μὴ παραθέσουμε καὶ ἄλλες γνῶμες τῶν Πατέρων γιὰ τὸ Μοναχισμό μας. Εἶναι ἀνεξάντλητο τὸ μεταλλεῖο τῶν ἐγκωμίων των. Ὅσο βαθύτερα σκάβει κανεὶς τόσο πλουσιότερα κοιτάσματα λόγων εὐγνωμοσύνης ἀνακαλύπτει. Κατὰ τὸν μέγαν Χρυσόστομον οἱ μακάριοι μοναχοὶ «πολιτείαν οὐρανῷ πρέπουσαν εἴλοντο καὶ ἀγγέλων οὐδὲν χεῖρον διάκεινται». Γιατὶ καὶ αὐτοὶ ὅπως οἱ ἄγγελοι «φαιδροὶ καὶ γεγηθότες καὶ χορὸν ἕνα στησάμενοι, ἐν φαιδρῷ τῷ συνειδότη συμφώνως ἅπαντες, ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνους εἰς τὸν τῶν ὄλων ἄδουσι Θεόν...». (Ὁμιλ.ΞΗ' εἰς Ματθ.). Καὶ «ἔργον αὐτοῖς, ὅπερ ἦν καὶ τῷ Ἀδάμ... ὅτε τὴν δόξαν ἡμφιεσμένος ἦν καὶ τῷ Θεῷ μετὰ παρρησίας ὠμίλει καὶ τὸ χωρίον ἐκεῖνο τὸ πολλῆς γέμον μακαριότητος ὤκει· τί γὰρ οὗτοι ἐκεῖνου διάκεινται;». (Ὁμιλ. ΞΗ' εἰς Ματθ.). Οἱ μοναχοὶ ἐξέλεξαν τὸν βίον ἐκεῖνον ποῦ κατὰ τὸν ἅγ. Νεῖλον εἶναι «χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος». Αὐτοὶ ἀπέκτησαν τὸ δῶρον τῶν δακρῦν. Καὶ τὸ ἀπέκτησαν γιατί οὐχὶ «οἱ πολλοὶ ἔχουσι τὸ χάρισμα τῶν δακρῦν, ἀλλ' ὅσοι τὸν νοῦν ἔχουσιν ἄνω, ὅσοι τῶν γηίνων ἐπιλανθάνον-

ται, ὄσοι τῆς σαρκὸς πρόνοιαν οὐ ποιοῦσι...» κατὰ τὸν Μ. Ἀθανάσιον (Περὶ Παρθενίας Ρ.Μ. 28) Αὐτοὶ εἶναι ἀσφαλεῖς ἀπὸ «πτώσεις καὶ ἀποτυχίας» διότι ἔθεσαν Γέροντα πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι των, ἀφοῦ ὅπως λέει ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος «οἷς μὴ ὑπάρχει κυβέρνησις πίπτουσιν ὡσπερ φύλλα, σωτηρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ». (Ρ.Μ. 38, 1676).

Εὐτυχεῖς λοιπὸν καὶ μακάριοι, κατὰ τοὺς Πατέρας, εἶναι οἱ μοναχοί, ἀγγελικὸς βίος ὁ μοναχικὸς. Καὶ ὄντως εἶναι. Τὸ βλέπει κανεὶς στὰ πρόσωπά των, στὶς κινήσεις των, στὸ βλέμμα των. Εἶναι σ' ὅλα προσεκτικοί, συνετοί, μετρημένοι: «Κουρὰ σύμμετρος, περιβολὴ τύφον κολάζουσα, ζώνη τῷ ἀκόσμῳ κοσμία, βάδισμα εὐσταλές, ὀφθαλμὸς οὐ πλανώμενος, προσηνής, μᾶλλον δὲ ὀρμὴ μειδιάματος ἀκρασίαν γέλωτος σαφρονίζουσα, λόγος τῷ λόγῳ κινούμενος, σιωπὴ λόγου τιμιωτέρα, ἔπαινος ἄλατι ἠρτυμένος, οὐ πρὸς θωπείαν ἀλλ' ὀδηγίαν τοῦ κρείττονος, ἐπιπληξὶς εὐφημίας ποθεινωτέρα, μέτρα κατηφείας καὶ ἀνέσεως... τὸ ἀπαλὸν τῷ γενναίῳ...» ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ Ναζιανζηνὸς Γρηγόριος (Ρ.Μ. 35, 721). Εἶναι μακάριοι γιατί καταξιώνονται νὰ γίνωνται «τοῦ ἀληθινοῦ κάλλους φιλοθεάμονες» (Μ. Βασίλειος ὁμ. εἰς μδ Ψαλμ.).

Αὐτοὺς λοιπὸν «τοὺς ἀβίους καὶ ἀνεστίους καὶ ἀσάρκους μικρὸν καὶ ἀναίμονας, Θεῶ κατὰ τοῦτο πλησιάζοντας, τοὺς ἀνιπτώποδας καὶ χαμαιεῦνας...» (Γρηγόριος Ναζ. Ρ.Μ. 35, 593), ἐγκωμιάζουν οἱ Πατέρες καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ὅλη ἡ Ἐκκλησία. «Καύχημα γὰρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἡ μοναχικὴ πολιτεία» διατρανώνει ὁ Ἰσαὰκ ὁ Σύρος (Τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά σ. 43). Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀλλοῦ πάλιν διακηρύσσει: «τοῖς ἐρημικοῖς ζωὴ μακαρία ἐστὶ θεϊκῶ ἔρωτι πτερουμένοις». Αὐτὰ τὰ λόγια τὰ γεμάτα παρρησία καὶ ἀθρομητισμὸ καὶ διαχυτικότητα δὲν εἶναι χωρὶς σημασία γιὰ τὴν ἐποχὴ μας ποὺ τόσο πολὺ θέλησε νὰ σαρκάσῃ τὶς ἀλήθειες καὶ νὰ ἐκχυδαῖσῃ τὰ συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν οἱ ιδέες αὐτὲς ποὺ ἐκφράζουν οἱ Πατέρες γιὰ τὸ Μοναχισμό εὕρισκαν καὶ σήμερα μιὰ κάποια ἀπήχησι μέσα στὶς κουρασμένες κι' ἀηδιασμένες ψυχές, τότε θὰ ζούσαμε ἀσφαλῶς τὸ θαῦμα μιᾶς νέας ἀναγεννήσεως ποὺ θὰ μορφοποιούσε τὸ δρόμο ἀπὸ «τῶν λυπηροτέρων ἐπὶ τὰ χρηστότερα καὶ θυμηδέστερα». Τότε ὁ κόσμος θ' ἀποκοτῶσε ἓνα φῶς στὰ σκότη κι' ἡ οἰκουμένη θὰ ἀνέπνεε μὲ ἐλπίδα.

Εὐγνωμοσύνη χρεωστοῦμε στοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας γιατί φώτισαν ὅλες τὶς πλευρὲς τοῦ θέματος αὐτοῦ μὲ τὴ φωτι-

ΤΟ ΤΕΜΠΛΟΝ ΤΩΝ ΝΑΩΝ ΜΑΣ*

Ἀνέγνωσα εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ (᾽Ορθοδόξου Τύπου) τὰ περὶ τοῦ Τέμπλου τοῦ Καθολικοῦ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πετρακῆ. Θὰ ἤθελον νὰ διατυπώσω τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ ἀντικατάστασις τοῦ παλαιοῦ, πραγματικῶς ὅμως νεωτέρου Τέμπλου, διὰ παλαιοχριστιανικοῦ δὲν ἀποτελεῖ δεῖγμα εὐσεβισμοῦ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

1) Τὸ χαμηλὸν τέμπλον μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας Καθολικῆς ᾽Ορθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν ἀντιβαίνει δὲ πρὸς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, τὰ ἱερά Δόγματα ἢ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας μας, ἢ ὅποια ἐκδέχεται τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν καὶ τὴν Θεῖαν Λατρείαν ἐκκλησιολογικῶς, ἤτοι ὡς πράξεις καθ' ἃς πραγματοποιῶνται καὶ φανεροῦνται ἡ ἔνωσις τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων εἰς «ἐνὸς Πνεύματος Ἁγίου Κοινωνίαν» καὶ εἰς ἓν σῶμα, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὡς χαρακτηριστικῶς διδάσκει καὶ ὁ ἱερός Δαμασκηνός: «Κοινωνία λέγεται τε καὶ ἔστιν ἀληθῶς διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ, καὶ μετέχειν αὐτοῦ τῆς σαρκὸς τε καὶ τῆς θεότητος, κοινωνεῖν δὲ καὶ ἐνοῦσθαι ἀλλήλοις, δι' αὐτῆς· ἐπεὶ γὰρ ἐξ ἐνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν οἱ πάντες, ἐν σῶμα Χριστοῦ καὶ ἐν αἷμα, καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα, σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες» (Ἐκδ. ᾽Ορθ. Πίστεως Δ' 90).

Τὸ χαμηλὸν Τέμπλον εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν τοιαύτην ἐκκλησιολογικὴν θεώρησιν τῆς Λατρείας, διότι δὲν διασπᾷ τὴν ἐνότητα τῆς συνάξεως, τοῦ σώματος πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, δηλ. τὸν προϊστάμενον λειτουργῶν καὶ τοὺς συλλειτουργοὺς αὐτοῦ. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἔχουσα ἔντονον ἐκκλησιολογικὴν συνείδησιν δὲν ἐγνώριζεν ὑψηλὰ Τέμπλα. Οἱ κατηχούμενοι δὲν ἐδικαιοῦντο νὰ παρακαλουθῆσουν-συμμετάσχουν εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου, διότι δὲν εἶχον γίνει ἀκόμη πλήρη μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ.

* Τὸ παρὸν κείμενον εἶναι ἐπιστολὴ πρὸς τὸ μνημονεύμενον ἐνταῦθα περιοδικόν, τὸ ὁποῖον κατηγόρησε τὰ χαμηλὰ τέμπλα ὡς ἀνορθόδοξα.

σμένῃ κρίσει καὶ τὰ θεῖα ἀποφθέγματα τῶν. Γιὰ μᾶς ὁ Μοναχισμὸς εἶναι θεσμὸς θεῖος, πνευματέμφορος, ἅγιος. Κι' οἱ μοναχοὶ φῶτα σωστικά καὶ νάματα σωτήρια γιὰ ὅλον τὸν κόσμον, πρότυπα ἀρετῆς, ὁδοδείκται πνευματικῆς πορείας.

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Τὸν εὐσεβισμόν δὲν βλέπομεν ἡμεῖς εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ὑψηλοῦ μεταγενεστέρου Τέμπλου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκδοχὴν τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν Μυστηρίων, ὡς μέσων ἀτομικῆς σωτηρίας, χωρὶς ἀναφορὰν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν. Ἡ Θ. Λειτουργία κατήντησε νὰ θεωρηταί ὡς ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις τοῦ ἱερέως ἢ καὶ τῶν πιστῶν ἀτομικῶς καὶ ὄχι ὡς ἔργον ὀλοκλήρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνάξεως. (Βλέπε Ἰω. Ζηζιούλα, Ἡ εὐχαριστιακὴ θεώρησις τοῦ κόσμου καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ἐν «Χριστ. Συμπόσιον» Ἀθῆναι 1967, σελ. 183-190). Πηγαίνομεν δηλ. εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ προσευχηθῶμεν ὡς μεμονωμένα ἄτομα, διὰ νὰ ἐξιλεωθοῦν αἱ ἁμαρτίαι μας κ.τ.θ. καὶ ὄχι διὰ νὰ συσσωματωθῶμεν μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς μας καὶ νὰ ἀποτελέσωμεν τὴν ἐν Θεῷ κοινωνίαν καὶ οἰκογένειαν.

Ἐὰν δὲ ἡ καθιέρωσις τοῦ χαμηλοῦ Τέμπλου συνοδευθῆ καὶ ὑπὸ τῆς καταλλήλου ποιμαντικῆς διαφωτίσεως, θὰ συντελέσῃ εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦ εὐσεβισμού τοῦ «μυστηριακοῦ ἀτομικισμού» καὶ θὰ βοηθήσῃ, ἵνα οἱ πιστοὶ βιοῦν τὴν ἐκκλησιολογικὴν διάστασιν τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ τῆς Θ. Λατρείας.

Ἀποτελεῖ μάλιστα ἐπείγουσαν ποιμαντικὴν ἀνάγκην διὰ τὴν ἁγίαν μας Ἐκκλησίαν νὰ ἐνεργοποιηθῇ καὶ κινήσῃ εἰς συμμετοχὴν τὸ μέχρι τοῦδε παθητικῶς παρακολουθοῦν ἐκκλησιαστικὰ καὶ δι' ἄλλων μέσων, ὡς τῆς συμπαλαμφιδίας τοῦ Λαοῦ εἰς τὰ ἀπλᾶ μέλη (θὰ ἦτο εὐκαταία ἢ ἐπαναφορὰ τῆς ἀρχαίας ἀντιφωνικῆς ψαλμωδίας), τῆς κοινῆς ἀπαγγελίης τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ τῆς Κυριακῆς προσευχῆς (Βλέπε Π. Τρεμπέλα, Ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Λατρείαν μας, Ἀθῆναι 1970, σελ. 148, 16-4-166 καὶ Γ. Καψάνη, Σχέδιον Θεολογικῆς καὶ Ἐκκλησιολογικῆς θεμελιώσεως τῆς Ποιμαντικῆς, ἐν «Ἐκκλησία» 20-21-22 (1970) 394).

2) Τὸ ὅτι, ὡς γράφετε, «τὸ Μυστήριον δὲν δύναται νὰ κατανηθῆ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων» (αἱ αἰσθήσεις κατανοοῦν;) δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὰς αἰσθήσεις μας νὰ οἰκειῶνται τὰ τελούμενα. Ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ υἰοθετήσωμεν μίαν ἄυλον, ἀνεκφραστον, εἰκονοκλαστικὴν καὶ μονοφυσικὴν λατρείαν. Ἀντιθέτως ἡ ἐν τοῖς ἰ. Μυστηρίοις καὶ τῇ Θ. Λατρείᾳ χρησιμοποίησις ὑλικῶν σημείων καὶ συμβόλων μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης συμμετοχῆς τῶν αἰσθήσεών μας εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ πιστοί, οἱ ὅποιοι ἐπιτρέπεται νὰ τρώγουν τὸν ἅγιον ἄρτον, διατι δὲν ἐπιτρέπεται καὶ νὰ βλέπουν αὐτὸν μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης; Ὁ ΡΑ' μάλιστα Κανὼν τῆς Στ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίζει ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δεόν νὰ λαμβάνουν διὰ τῶν

χειρῶν των τὸν Ἅγιον Ἄρτον (πρὸ τῆς καθιερώσεως τοῦ σημερινοῦ διὰ τῆς λαβίδος τρόπου μεταλήψεως) μὴ χρησιμοποιοῦντες προφάσει εὐλαβείας ἀντὶ τῶν χειρῶν των χρυσᾶ ἢ ἄλλα πολύτιμα δοχεῖα. Εἰς τοὺς χρησιμοποιοῦντας τοιαῦτα δοχεῖα ἀπαγορεύει τὴν μετάδοσιν τῆς Θ. Εὐχαριστίας, «ὡς προτιμώντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἄψυχον ὑλὴν καὶ ὑποχείριον». Μὴ λησμονῶμεν ἄλλως τε ὅτι τὸ σῶμά μας εἶναι Ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι εἰς τὴν ἐπίκλησιν ὁ λειτουργὸς παρακαλεῖ ἵνα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταπεμφθῆ πρῶτον εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ ἔπειτα εἰς τὰ Τίμια Δῶρα: «Κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά Σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκειμένα δῶρα ταῦτα».

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης (15ος αἰὼν) ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ συμβολισμοῦ τοῦ Τέμπλου οὐδὲν λέγει περὶ τῆς ἀνάγκης ἀποκρύψεως τοῦ Μυστηρίου ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πιστῶν. Καὶ λέγει μὲν ὅτι τὰ διάστυλα (οἱ ἐπὶ τῶν θωρακίων τοῦ Τέμπλου κιονίσκοι) «τὴν διαφορὰν δεικνύει τῶν αἰσθητῶν πρὸς τὰ νοητά, καὶ ὡς στερέωμά ἐστι διαφράττον ἀπὸ τῶν ὑλικῶν τὰ νοούμενα», ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὰ «νοητά» ἢ τὰ «νοούμενα» εἶναι ἀπρόσιτα εἰς τοὺς πιστοὺς. Ἐκ τῶν ὅσων λέγει μάλιστα οὗτος συνάγεται ὅτι αἱ εἰκόνες (μικραὶ ἀσφαλῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν του) ἦσαν τοποθετημέναι ἐπὶ τοῦ κοσμήτου (τοῦ ἐπὶ τῶν κιονίσκων καὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ἀνοικτῶν διαστημάτων ἐπιστυλίου) μὴ ἐμποδίζουσαι τὴν πρὸς τὸ Ἅγιον Βῆμα θέαν. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὴ ἢ ἐκκλησιολογικὴ ἐρμηνεία τὴν ὁποίαν δίδει ἐν προκειμένῳ ὁ Συμεὼν: «Διὸ καὶ ὑπεράνω τῶν διαστύλων ὁ κοσμήτης συνέχων, τὸν σύνδεσμον δηλῶν τῆς ἀγάπης, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἔνωσιν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀγίων μετὰ τῶν ἄνω. Ὅθεν καὶ ὑπεράνω τοῦ κοσμήτου μέσος μὲν ἐστὶ διὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ὁ Σωτὴρ, ἐκατέρωθεν δὲ ἡ Μήτηρ τε καὶ ὁ Βαπτιστής, ἄγγελοί τε καὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀγίων, τὸ ἐν οὐρανοῖς τὸν Χριστὸν οὕτως εἶναι μετὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ, καὶ μεθ' ἡμῶν εἶναι νῦν, καὶ ἔρχεσθαι μέλλειν τῶν τοιούτων ἐκδιδασκόντων» (P.G. 155, 345).

3) Τὸ χαμηλὸν Τέμπλον ἔχει ἀπὸ ἐτῶν καθιερωθῆ εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ παραβλάψῃ τὴν εὐσέβειαν τῶν ἐκκλησιαζομένων. Ἄλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἰ. Μοῆν Πιτρᾶκη εἰς τὴν ὁποίαν ἔτυχε νὰ ἐκκλησιασθῶμεν μετὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ χαμηλοῦ Τέμπλου, διεπιστώσαμεν ὅτι οἱ πιστοὶ συμμετεῖχον εἰς τὴν Θείαν Λειτουργίαν μὲ βαθεῖαν κατάνυξιν.

4) Τὸ χαμηλὸν Τέμπλον ἐπιτρέπει τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Συνθρόνου, ὅπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰστά-

μενοι εἰς ὠρισμένας στιγμὰς τῆς Θ. Λειτουργίας ὁ εἰς τύπον καὶ τόπον Θεοῦ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ εἰς τύπον καὶ τόπον Συνεδρίου Ἀποστόλων Πρεσβύτεροι κατ' εἰκόνα τοῦ οὐρανοῦ Θουσιαστηρίου (βλ. Ἀποκάλυψιν δ') καὶ κατ' ἀρχαιοτάτην παράδοσιν, προΐστανται τῆς εὐχαριστιακῆς Συνάξεως τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος οὕτως αἰσθάνεται καὶ ζῆ ὡς ἐν σῶμα μὲ κεφαλὴν τὸν Χριστόν, ὃν εἰκονίζει ὁ Ἐπίσκοπος. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἢ τοποθέτησις τοῦ Συνθρόνου εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς ἱ. Μονῆς Πετράκη καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς ἀπὸ τοῦ Συνθρόνου χοροστασίας.

5) Ἄλλ' ἀφαιρέσεις τοῦ παλαιοῦ Τέμπλου ἦτο ἀναγκαία καὶ διὰ λόγους αἰσθητικούς. Τὸ παλαιὸν Τέμπλον, ὅπως ὅλα τὰ ὑψηλὰ Τέμπλα τῆς κατηγορίας αὐτῆς, μὲ τὸν φόρτον τῶν διακοσμῆσεων καὶ τὰς δυτικίζουσας εἰκόνας τοῦ ἐδημιουργήθησαν κατ' ἐπίδρασιν τῆς τέχνης Μπαρόκ, ἣτις εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἐκ τῆς ὁμοδόξου Ρωσσίας, εὐρισκομένης ὑπὸ ἰσχυρὰν δυτικὴν ἐπίδρασιν. (βλ. Καθηγ. Κ. Καλοκῦρη, Τέμπλον, ἐν Θ.Η.Ε., τ. 11ος, σελ. 711).

Ὅτι τὸ ἀντικατασταθὲν Τέμπλον κατέστρεψε τὴν ἀρμονίαν τοῦ ὠραίου αὐτοῦ Βυζαντινοῦ ἀρχιτεκτονήματος καὶ ἀπετέλει κἀντὶ τὸ ξένον πρὸς αὐτό, ἀπεδείχθη μετὰ τὴν ἀφαίρεσίν του, ὅτε ἀπεκαλύφθησαν οἱ δύο ἀνατολικοὶ κίονες, ὡς καὶ αἱ ἀποκρυπτόμεναι ἀψίδες καὶ κόγχη τοῦ ἁγίου Βήματος. Τώρα δύναται τις νὰ ἀντιληφθῆ ὅτι τὸ ἀντικατασταθὲν Τέμπλον ἦτο πολὺ μεταγενέστερον (βλ. Μ. Γ. Σωτηρίου, Τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς Πετράκη Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1961, σελ. 108.) Οἱ κίτιορες τοῦ Ναοῦ δὲν ἐτοποθέτουν τοὺς ὠραίους κίονας διὰ νὰ τοὺς ἀποκρύψουν ἐν συνεχείᾳ ἀπὸ τὸ κακότεχνον Τέμπλον. Οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ τέχνη τοῦ Μπαρόκ ἀποτελεῖ ὀρθόδοξον παράδοσιν. Ἄλλως τε ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Ὀρθοδόξου Ναοῦ δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς τί τὸ ἀδιάφορον ἢ ἀπλῶς ὑπόθεσις τέχνης, ἀλλ' ἔχει μεγάλην θεολογικὴν σημασίαν.

Τὸ ὑπ' ὄψιν θέμα σχετίζεται πρὸς τὸ θέμα τῆς σχέσεως Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ ἀνθρωπίνων παραδόσεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁφείλομεν νὰ μὴ θίξωμεν ἰῶτα ἐν ἡ μίαν κεραίαν ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἀποστολικὴν Παράδοσιν, τὴν ὁποίαν κατέχει ἀλώβητον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας. Ἄς προσέχωμεν ὅμως νὰ μὴ ἀπολυτοποιῶμεν καὶ θεωρῶμεν ὡς Ἱερὰν Παράδοσιν μεταγενεστέρας καὶ καιρικᾶς παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν ἢ καὶ πρέπει νὰ μεταβληθοῦν, ὅταν ἡ Ἐκκλησία κρίνῃ τοῦτο σκόπιμον. Νεωτερισμὸν ἀποτελεῖ κάθε μέτρον, τὸ ὁποῖον δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς

ἀρχαίας Παραδόσεως καὶ δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ Δόγμα, τοὺς Κανόνας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, Λατρείας καὶ ἡθους. Ἴδου δύο παραδείγματα: Ἡ ἐπαναφορά τῆς ἀπλουστεράς παλαιᾶς ἐπισκοπικῆς ἀμφιέσεως, τὴν ὁποίαν ἔφερον ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες, δὲν ἀποτελεῖ νεωτερισμὸν καὶ ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ τὴν καθιερώσῃ, ἐὰν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον διὰ ποιμαντικούς λόγους. Ἀντιθέτως ἡ εἰσαγωγή εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ ἀρμονίου ἢ τῆς κοσμικῆς πολυφωνικῆς θεατρικῆς καὶ ἐπιτηδευμένης μουσικῆς εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου Λατρείας, ἡ ὁποία ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ κατανώξῃ καὶ διδάξῃ διὰ τῶν θεολογικωτάτων ὕμνων τῆς καὶ ὄχι νὰ θέλῃ τὰς ἀκοᾶς ἢ νὰ προκαλέσῃ συγκίνησιν συναισθηματικὴν.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἀντιμετωπίζει δύο μεγάλους κινδύνους, προερχομένους ἀπὸ τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα. Τὸ ἐν ἄκρον εἶναι ἡ ἀπεμπόλησις τῆς Παραδόσεως, ἡ ὑποτίμησις τοῦ Δόγματος-Ἀληθείας — Ἀποκαλύψεως, ἡ ἀνοχὴ τῆς αἵρέσεως, ὁ συγκρητιστικὸς οἰκουμενισμὸς. Τὸ ἕτερον ἄκρον εἶναι ἡ ἀπολυτοποίησις τῶν ἀνθρωπίνων, καιρικῶν καὶ μεταβλητῶν στοιχείων τῆς παραδόσεως καὶ ἡ ἐξίσωσις αὐτῶν πρὸς τὴν Ἱεράν καὶ Ἀποστολικὴν Παράδοσιν, ἐπὶ θεοποιήσει τοῦ γράμματος εἰς βᾶρος τοῦ πνεύματος αὐτῆς.

Ἀμφότερα τὰ ἄκρα ἀποτελοῦν εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ἀνθρωποκεντρισμὸν καὶ ἀντικατάστασιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πηγῆς τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Φιλάνθρωπος Θεὸς ἅς μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς αἵρέσεις καὶ ἅς ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς μας διὰ νὰ γνωρίσωμεν καὶ ἀκολουθήσωμεν ἐν πᾶσι τὴν γνησίαν Ὁρθόδοξον καὶ Πατερικὴν γραμμὴν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝ. ΚΑΨΑΝΗΣ Δρ. Θ.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

• Η νέα πτέρυξ τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ν.Ι.Κ.Ε.), ἥτις ἀποπερατοῦται λίαν συντόμως. Ἐναπομένει ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ Ἰδρύματος διὰ μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων διὰ τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας του.

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΠΑΚΙΣΤΑΝ*

Ἐπνίγη καὶ ἀπέθανε κάθε ζωϊκὴ ὑπαρξίς τῆς γῆς, τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά ποῦ σύρονται εἰς τὴν γῆν καὶ κάθε ἄνθρωπος. Ὅλα ὅσα ἔχουν ζωὴν καὶ ἀναπνέουν, κάθε τι, τὸ ὁποῖον ἔζη εἰς τὴν ξηρὰν ἐπνίγη. Καὶ ἐξηφανίσθη κάθε ζωντανὴ ὑπαρξίς ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ ἀνθρώπου μέχρι κτηνῶν καὶ ἔρπετῶν καὶ πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ. Τὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Ἔμεινε δὲ εἰς τὴν ζωὴν μόνον ὁ Νῶε καὶ ὅσοι ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτόν.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νῶε ἐπαναλαμβάνονται σήμερον εἰς τὸ Πακιστάν. Μερικαὶ εἰδήσεις μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνέρχονται εἰς δύο ἑκατομμύρια, ὅτι εἶναι σκορπισμένοι εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν, ἀνάμικτοι μὲ πτώματα ζῶων, ὅτι ἡ Χώρα ἔχει μεταβληθῆ σὲ ἓνα ἀπέραντο νεκροταφεῖον, ὅπου οἱ ἐπιζήσαντες ἀδυνατοῦν νὰ θάψουν τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν, ὅτι ἡ πείνα τοὺς θερίζει καὶ ὅτι ἡ χολέρα τοὺς ἀπειλεῖ. Εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ ἡ φαντασία μας τὴν φρίκη εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί. Ἴδου διατὶ μερικοὶ ἄνθρωποι ἐδυσκολεῦοντο νὰ πιστεύσουν εἰς ὅσα ἐξιστοροῦνται εἰς τὴν Βίβλο διὰ τὸν κατακλυσμὸν.

Ὅμως αἱ σκηναὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἀληθεῖς, ὅπως ἀληθεῖς εἶναι καὶ αἱ φωτογραφίαι, αἱ ὁποῖαι καταφθάνουν ἀπὸ τὸ Πακιστάν.

Καὶ αἱ φωτογραφίαι αὐταὶ μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι «πλησίον» δι' ὅλους μας εἶναι σήμερον οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Πακιστάν. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλοι μαζί. Ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι μακρὰν, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἀλλόθρησκοι καὶ διαφόρου χρώματος, ἔστω καὶ ἐὰν εἶναι ἄγνωστοι καὶ πιθανῶς ποτέ εἰς τὴν ζωὴν μας νὰ μὴ συναντήσωμεν κανένα ἀπ' αὐτούς. Εἶναι πλησίον μας ὅπως ἦτο πλησίον καὶ ὁ περιπεσὼν εἰς τοὺς ληστὰς διὰ τὸν καλὸν Σαμαρεῖτην. Καλούμεθα νὰ γίνωμε πλησίον πρὸς ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς, ὅπως καὶ ὁ Σαμαρεῖτης ἐγίνε πλησίον πρὸς τὸν ξένον ἐκεῖνον, τὸν ἄλλοεθνῆ, τὸν ἀλλόθρησκον. Ἐχομε καθῆκον νὰ γίνωμε πλησίον, διότι εἴμεθα υἱοὶ τῆς βασιλείας τοῦ

* Κήρυγμα ἐκφωνηθὲν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς τὴν Κυριακὴν 22. 11. 1970.

Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν υἱῶν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ: Εἶναι πλησίον δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Κύριος ἀπήντησεν εἰς τὸν Νομικὸν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ γίνῃ υἱὸς τῆς Βασιλείας, ὅτι πρέπει προηγουμένως νὰ γίνῃ πλησίον πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἀνάγκην: Πορευοῦ, λέγει, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅλοι ἐμεῖς χαιρόμεθα τὴν παρουσίαν τῶν παιδιῶν μας, τῶν γονέων μας, τῶν ἀδελφῶν μας, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐμεῖς συνεχίζομε εἰρηνικὰ τὰς ἀσχολίας μας, ἀπολαμβάνομε τὴν ὑγίαν καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ, οἱ ἀδελφοί μας εἰς τὸ Πακιστὰν δὲν δύνανται νὰ ἀναγνωρίσουν τοὺς νεκροὺς των, διότι ἔχει προχωρήσει ἡ ἀποσύνθεσις. Ἔχουν χάσει ὅ,τι πολύτιμον εἶχον εἰς τὴν ζωὴν των καὶ κινδυνεύουν, καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι ἐπιζήσαντες, νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν ἀρρώστεια, διότι ἀναγκάζονται νὰ τρώγουν μολυσμένας τροφάς.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους καλοῦμεθα νὰ γίνωμε πλησίον. Καὶ ἡ πράξις μας αὕτη θὰ ἀποδείξῃ, ἂν εἴμεθα ἢ ὄχι υἱοὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, μέλη δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας του.

Οἱ Πακιστανοὶ εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφοὶ ἰδικοὶ μας. Εἰς αὐτοὺς μᾶς καλεῖ ὁ Θεὸς σήμερα νὰ μεταφέρωμε τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης, τῆς ἀδελφοσύνης. Ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς, οἱ ὁποῖοι ζοῦμε εἰς ἓνα κόσμον μίσους καὶ ἐχθρότητος καὶ αὐτοκαταστροφῆς. Πῶς θὰ γίνουν οἱ Πακιστανοὶ υἱοὶ τῆς Βασιλείας, ἐὰν ἐμεῖς, τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ, δὲν τοὺς ἀποδείξωμεν ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης δὲν εἶναι μόνον εἰς τὰ ἱερά βιβλία ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας ζωὴν;

Ἄν ὁ Χριστὸς μᾶς βεβαιώνη, ὅτι ταυτίζεται μὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἀνάγκην, δὲν πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι ἡ φωνὴ τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει τὸ Πακιστὰν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα σήμερον εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ;

Ἄλλὰ τὸ Πακιστὰν ἔχει νὰ εἶπῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ κάτι ἄλλο, πολὺ βασικόν: Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται χωρὶς τὸν Θεὸν νὰ γίνῃ κυρίαρχος τοῦ κόσμου. Ὅσονδῆποτε καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος προοδεύσῃ εἰς τὸν τομέα τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης καὶ τεχνικῆς, ὅσον ἀκόμη καὶ ἂν πιστεύσῃ ὅτι ἐγίνε κύριος τῆς γῆς καὶ τοῦ σύμπαντος, δὲν δύναται νὰ γίνῃ ὁ κυρίαρχος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ νικήσῃ τὸν θάνατον καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς Δημιουργίας, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν στοιχείων τῆς φύσεως. Ἀλλὰ αὐτὸ ἐπραγματοποιήθη μόνον διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ. Αὐτὸ τὸ κατώρθωσεν ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς. Καὶ ἤνοιξε μ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ πάντα ἄνθρωπον τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀθανασίαν, πρὸς τὴν νίκην κατὰ τοῦ θανάτου καὶ κατὰ τοῦ κράτους τοῦ θανάτου. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ Χριστὸς λέγει ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ.

Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς δὲν ἐνίκησε τὸν θάνατον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ δι' ὅλοκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διὰ κάθε ἕνα, ὁ ὁποῖος θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ Ἐκκλησία.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος γίνεται μέλος τῆς Ἐκκλησίας συνειδητῶς ζῆ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ ἥτις εἶναι ἀγία, ἀθάνατος, αἰωνία. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὅστις γίνεται διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς χριστοφόρος, ζῆ δηλαδή μέσα του ὁ Χριστὸς.

Αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὁποῖον τὸ σημερινὸν εὐαγγέλιον λέγει, ὅτι εἶναι ὁ «εἰς Θεὸν πλουτῶν».

Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ζῆ ἀντιθέτως ὁ ἄνθρωπος τῆς σημερινῆς παραβολῆς, ὁ ἄφρων, ὁ ἠθασαυρίζων ἑαυτῷ.

Μία νέα ἐποχὴ ἤρχισε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸν Νῶε. Ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν δύναται νὰ γίνῃ κυρίαρχος χωρὶς τὸν Θεόν. Καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὑπενθυμίζει ὁ Θεὸς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ.

Σήμερον, ἰστάμεθα μὲ δέος ἐμπρὸς εἰς τὴν φρικιαστικὴν εἰκόνα τοῦ Πακιστάν. Δὲν δυνάμεθα νὰ πλησιάσωμεν τὰ γεγονότα διὰ τοῦ λογικοῦ, οὔτε νὰ ἐρμηνεύσωμε τὸ μυστήριον τοῦ πόνου τῶν ἀδελφῶν μας αὐτῶν. Δὲν ἔχωμε τὸ δικαίωμα νὰ ἀγγίξωμε χωρὶς ἀγάπη τὰς πληγὰς τῶν ἀδελφῶν μας. Πρέπει ὅμως νὰ θέσωμεν ἕνα ἐρώτημα προσωπικόν, εἰς τὸν ἑαυτὸν μας:

Μήπως ἔχει κάτι νὰ πῆ καὶ εἰς ἐμὲ ἡ φωνὴ τοῦ Πακιστάν;

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ — ΠΡΟΣΗΛΥΤΙΣΜΟΣ

Στὸν ἐπηρειασμό καὶ στὴ διαμόρφωση τῆς Κοινῆς Γνώμης τεράστιο ρόλο παίζουν τὰ σύγχρονα Μέσα Ἐπικοινωνίας.

Μὲ αὐτὰ παρουσιάζονται τὰ τοπικὰ καὶ διεθνῆ γεγονότα, διαδίδονται οἱ διάφορες ἰδέες καὶ προσφέρεται τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποιικιλία τῶν πληροφοριῶν.

Εἶναι ἓνα ἀληθινὸ θαῦμα τῆς ἐποχῆς μας, δίχως ἄλλο προηγούμενο, τὸ πῶς γίνεται στοὺς ἀνθρώπους ἡ διάδοση ὅλων αὐτῶν τῶν πληροφοριῶν, εἰδήσεων, γνωμῶν, ἀπόψεων καὶ κρίσεων σ' ὅλο τὸν κόσμο, καθημερινά, μὲ σκοπὸ τὴν ἐνημέρωση, ἀλλὰ καὶ διαμόρφωση τῆς Κοινῆς Γνώμης.

Τὰ ἴδια αὐτὰ ὅμως Μέσα, ποὺ σὰν εὐλογία Θεοῦ μορφώνουν, ἀναπτύσσουν τὴν κρίση καὶ ἐνημερώνουν τὸν κόσμο, σὲ μία προσπάθειά τους ἐκπολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπελευθερώσεώς του ἀπὸ δουλεῖτες αἰῶνων καὶ παγιώσεως τῆς εἰρήνης, γίνονται φρικαλέα ὄργανα σκοταδισμού καὶ παραμορφώσεως τῆς ἀλήθειας, ὅταν ὑπηρετοῦν τὴν ἀρνητικὴ π ρ ο π α γ ἄ ν δ α. "Ὅταν προσπαθοῦν μὲ τὴν πνευματικὴ βία νὰ ἐπιβάλλουν ἰδεολογίες, καθεστῶτα, συμφέροντα ἢ νὰ παρουσιάσουν τὸ ψέμα σὰν ἀλήθεια καὶ τὸ ἔγκλημα σὰν ἀναγκαῖα σκοπιμότητα.

Ἡ προπαγάνδα αὐτῆ, ποὺ σήμερα, πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο καιρὸ, εἶναι κίνδυνος καὶ ὄλεθρος τῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶναι ἀπόκλιμα καὶ δραστηριότητα τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἐμφάνισή της καὶ ἡ δραστηριοποίησή της ἀνάγεται σὲ πολὺ μακρυνούς χρόνους.

Ἡ λέξη προπαγάνδα εἶναι ἀπὸ τὴ λατινικὴ propagare ποὺ σημαίνει διαδίδω μία γνώμη. Γιὰ πρώτη φορὰ χρησιμοποιήθηκε ὁ ὅρος ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία (πάπας Γρηγόριος 15ος) στὰ χρόνια τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐναντίον τοῦ Προτεσταντισμοῦ.

Ἀργότερα ὅμως, καὶ ἰδιαιτέρα στὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση ὁ ὅρος προπαγάνδα ἔρχισε νὰ χάνη τὴ θρησκευτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ του εἰκόνα καὶ νὰ γίνεται πολιτικὴ ὑπόθεση, ὅπως συμβαίνει σήμερα καὶ νὰ σημαίνει τὴν παραπλάνηση, τὴν πνευματικὴ ὑποδούλωση τῶν μαζῶν!...

Μετὰ μάλιστα ἀπὸ τίς ἐμπειρίες τῆς τεχνικῆς τῆς προπαγάνδας ἀπὸ μέρους τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Κομμουνι-

σμοῦ, δίχως καμμιά δυσκολία, ἡ προπαγάνδα συναντᾷ παντοῦ μία συνειδητὴ ἄρνηση. Θεωρεῖται σὰν μία συστηματικὴ προσπάθεια θολώσεως τῆς πραγματικότητος ἀπὸ μέρους ἀνωνύμων δυνάμεων.

Ἡ σύγχρονη κοινωνικὴ ψυχολογία προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι σὲ μία πολυκεντρικὴ κοινωνία μὲ ὑψηλὸ βαθμὸ δραστηριότητος καὶ περισπάσεως, ὁ ἄνθρωπος βοθηεῖται ἀπὸ τὴν Προπαγάνδα νὰ διαμορφώσῃ γνώμη. Τοῦ προσφέρει ἓνα «σχέδιο». Ἄν ὅμως δὲν πρόκειται γιὰ θετικὴ προπαγάνδα, ἀλλὰ ἀρνητικὴ; Στὸ σημεῖο αὐτὸ «ὁ κίνδυνος νὰ πιστέψῃ κανεὶς στὶς πλάνες του» εἶναι τεράστιος.

Ὁ καθηγητὴς Clyde R. Miller, ἰδρυτὴς τοῦ «Ἀμερικανικοῦ Ἰνστιτούτου γιὰ τὴν ἀνάλυση τῆς προπαγάνδας» γράφει:

«Στὸ σύγχρονο κόσμο ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνάλυσης τῆς προπαγάνδας εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία, πολὺ μεγάλη. Ζοῦμε σὲ μιὰ σύγχυση ἀπὸ ἀλληλοσυγκρουόμενες προπαγάνδες, μέσα σὲ μιὰ Βαβέλ ἀπὸ φωνές, προειδοποιήσεις, κατηγορίες, ἀντικατηγορίες, βεβαιώσεις καὶ ἀντιφάσεις, πού μᾶς κυνηγοῦν μὲ τὸν τύπο, τὸ ραδιόφωνο καὶ τὰ ἐπίκαιρα τοῦ κινηματογράφου. Οἱ προπαγάνδες αὐτὲς ἐξαπολύονται ἀπὸ Κυβερνήσεις, πολιτικὰ κόμματα, ἐργατικὰ συνδικάτα, ἐμπορικοὺς ὀργανισμοὺς, γεωργικοὺς ὀργανισμοὺς, πατριωτικοὺς συλλόγους, ἐκκλησίες, σχολεῖα καὶ ἄλλους παράγοντες· ἀκόμη καὶ μὲ τὸ στόμα ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

» Ἄν θέλουμε νὰ κατανοήσουμε τίς συνθήκες καὶ τὰ μέτρα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους, πρέπει νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν προπαγάνδα, νὰ τὴν ἀναλύσουμε καὶ νὰ τὴν ἐκτιμήσουμε σωστά.

» Ἀλλὰ τί εἶναι προπαγάνδα;

» Σύμφωνα μὲ τὴν κοινὴ ἀντίληψη, προπαγάνδα εἶναι ἡ ἐκδήλωση μιᾶς γνώμης ἢ μιᾶς ἐνέργειας ἀπὸ ἄτομα ἢ ὁμάδες, μὲ τὴν ὁποία ἐπιδιώκεται συνειδητὰ νὰ ἐπηρεαστοῦν ἄλλα ἄτομα ἢ ὁμάδες καὶ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἔτσι προκαθορισμένοι σκοποὶ. Διαφέρει ἐπομένως ἡ προπαγάνδα ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀνάλυση. Ὁ προπαγανδιστὴς προσπαθεῖ νὰ σὲ κάνει νὰ πιστέψῃς «κάτι», ἀδιάφορο ἂν αὐτὸ εἶναι καλὸ ἢ κακὸ, ἐνῶ ὁ ἐπιστήμονας προσπαθεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθεια, τὴν πραγματικότητα.

» Στὸν προπαγανδιστὴ δὲν ἀρέσει ἡ προσεκτικὴ ἔρευνα, οὔτε ἡ κριτικὴ. Ἐκεῖνο πού τὸν ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ προκαλέσῃ μιὰ ὀρισμαμένη ἐνέργεια».

«Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ μέλλοντος θὰ ὀνομάσουν τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, αἰῶνα τῆς Προπαγάνδας».

Αὐτὸ εἶναι μίᾳ ἀλήθειᾳ ποὺ τὴν ὑποστηρίζουν ὅλοι, ὅσοι ἔχουν ἐπίσημο λόγο πάνω στὰ θέματα αὐτά, ἀλλὰ καὶ ὅλες οἱ μᾶζες ποὺ δέχονται ἀδιαμαρτύρητα τὶς συνέπειες αὐτῆς τῆς καθημερινῆς πιέσεως καὶ τῆς πνευματικῆς βίας.

Ἔτσι, μ' ἓνα τρόπο, πραγματικὰ ψυχολογημένο, ἡ προπαγάνδα προσπαθεῖ νὰ ἔχῃ λόγο μορφώσεως καὶ στὰ μεγάλα ἠθικὰ ζητήματα. Ἐπιδιώκει νὰ στηρίξῃ κάθε φορὰ καὶ μίᾳ «φιλοσοφία», καὶ νὰ ἔρθῃ σὲ σύγκρουση διαβρωτικῆ, ἀνάμεσα στὴ νεότητα κυρίως, ποὺ μένει ἀσάλευτη σὲ ἀρχές καὶ διατηρεῖ θρησκευτικὲς ἀνιλήψεις.

Σήμερα γίνεται μίᾳ εὐρύτατη, σ' ὅλο τὸν κόσμο, ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα. Κάτω ἀπὸ τὸ μανδύα τοῦ προσηλυτισμοῦ, τῆς αἰρέσεως προσπαθεῖ νὰ κατακερματίσῃ τὶς πνευματικὲς δυνάμεις τῆς κοινωνίας καὶ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴ τῶν μαζῶν σὲ ἄλλα ἰδεολογικοπνευματικὰ ρεύματα!..

Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἰδιαιτέρᾳ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες καὶ τὰ στελέχη τῆς ἔχουν χρέος νὰ εἶναι ἐνημερωμένοι πάνω σ' αὐτὰ τὰ καυτὰ θέματα καὶ ἀνάλογα νὰ ἐνεργοῦν γιὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαρῆς πίστεως καὶ τὴν προφύλαξιν τοῦ ποιμνίου.

*

Παράλληλα ὅμως μὲ τὴν προπαγάνδα, ὅπως τὴν σκιαγραφήσαμε, ὁ θρησκευτικὸς προσηλυτισμὸς ἐνεργεῖ μ' ἓνα ἐξίσου διαβρωτικὸ καὶ καταστροφικὸν τρόπο. Οἱ διάφορες αἰρέσεις μὲ τὴν ἀσάφεια τοῦ κηρύγματός τους καὶ τοὺς ἀμφίβολουσ στόχους τους προσπαθοῦν νὰ νοθεύσουν τὶς πεποιθήσεις τῶν μαζῶν καὶ νὰ κλονίσουν τὴν πίστη τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν στὴν Ἐκκλησία μας.

Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναλύσουμε τὶς κακοδοξίες, τὶς πλάνες καὶ τὴ στρατηγικὴ τους.

Σκόπιμο θεωροῦμε μονάχα νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ τὸν νομικὸ ὄρισμὸ τοῦ προσηλυτισμοῦ.

«Προσηλυτισμὸς εἶναι ἡ διὰ πάσης φύσεως παροχῶν ἢ δι' ὑποσχέσεως τοιούτων ἢ ἄλλης ἠθικῆς ἢ ὑλικῆς περιθάλψεως, διὰ μέσων ἀπατηλῶν, διὰ καταχρήσεως τῆς ἀπειρίας ἢ ἐμπιστοσύνης

ἢ δι' ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀνάγκης, τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας ἢ κουφότητος ἄμεσος ἢ ἔμμεσος προσπάθεια πρὸς διείσδυσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν ἑτεροδόξων, ἐπὶ σκοπῷ μεταβολῆς τοῦ περιεχομένου αὐτῆς».

Ἐξάλλου, τόσος εἶναι ὁ κίνδυνος κατακερματισμοῦ τῶν μαζῶν καὶ τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς «βαρεῖς» αὐτοὺς «λύκους», ὥστε καὶ τὸ Σύνταγμα ὀρίζει σὲ ἄρθρο του: «ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας».

Ἐξίσου ἐφευρετικοί, ἂν ὄχι δαιμονικώτεροι μὲ τοὺς ἀνεγνωρισμένους προπαγανδιστές, εἶναι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀσκοῦν προσηλυτισμὸν στὶς μέρες μας.

Δὲν θολώνουν μονάχα τὰ νερὰ οὔτε σκοτεινιάζουν τὴ σκέψη, μὰ ἀνατρέπουν! Φέρνουν καταλυτικὴ σύγχυση. Διαβρώνουν τὶς συνειδήσεις χρησιμοποιώντας παλαιούς καὶ μοντέρνους τρόπους ψυχολογικῆς πιέσεως καὶ ἐκβιασμοῦ.

Τίποτα δὲν ἐνεργοῦν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς κριτικῆς καὶ τοῦ ἐλεύθερου διαλόγου.

Προσπαθοῦν νὰ ἐπηρεάσουν τὴν Κοινὴ Γνώμη ἢ μεμονωμένα ἄτομα μὲ «ἐντυπωσιακὰ γενικεύσεις», μὲ «εἰδικὰ ὀνομασίες», μὲ «λογικὰ παραπλάνησεις», μὲ ἀποσπάσματα φράσεων, μὲ παρερμηνεῖς κλπ.

Ἔχουμε πολλῶν εἰδῶν προπαγάνδες, ὅπως «λευκὴ», «φαιά», «μαύρη», «εἰδική», «μεταπειστικὴ» κλπ.

Τὸ κακὸ ὅμως στὶς μέρες μας μὲ τὸν προσηλυτισμὸ εἶναι ὅτι διεξάγεται μονάχα στὸ σκοτάδι. Συγκαλύπτει τὶς πηγές του. Δὲν φανερώνει ποτὲ τὴν προέλευση καὶ τοὺς σκοποὺς του. Δὲν διεξάγεται μὲ τὰ διάφορα Μέσα Ἐπικοινωνίας ἐπίσημα. Διαβρώνει, ἐπηρεάζει, ὑπονομεύει Ἔθνος καὶ Ἐκκλησία μ' ἓνα ἀθόρυβο, διαβρωτικὸν τρόπο. Στόμα μὲ στόμα. Σπίτι μὲ σπίτι. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ βλαβερὸ γιὰ τὸν ἀνύποπτο ἄνθρωπο. Γιὰ τὸ ἄτομο, ποὺ δὲν μπορεῖ ἢ δὲν ἔχει τὸ χρόνο νὰ σκεφθῆ, νὰ κρίνη, νὰ συγκρίνη.

*

Ἄλλὰ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ διαμορφώνη μία σταθερὴ καὶ βασισμένη σὲ ἐπιστημονικὰ στοιχεῖα δεοντολογία.

Συνέχεια, θὰ πρέπει νὰ πληροφορηθῆ πάνω σ' ὅλα τὰ ζητήματα ἐπικοινωνίας, προπαγάνδας καὶ προσηλυτισμοῦ, ποὺ ὑπάρχουν σήμερα.

Ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἀδίσταχτος. Ὀλοένα ἀνανεώνει τὴ στρατηγική του. Αὐξάνει τὴν ἐνεργητικότητά του. Ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ μένουμε στὶς σφενδόνες. Πρέπει νὰ ἀντιδράσουμε. Δὲν εἶναι σωστό νὰ παίρνομε τὴ θέση τοῦ ἀπολογοῦμενου. Οὔτε πάλι νὰ μένομε συνεχῶς στὴν ἀμυνα!

Σήμερα, πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο καιρὸ, ἡ Κοινὴ Γνώμη περιμένει, ἀπαιτεῖ ἀπαντήσεις σ' ἓνα πλῆθος ἐρωτήματα. Ἰδιαιτέρως ἐπὶ θέματα αἰρέσεων καὶ θρησκευτικῆς πλάνης στὸν τόπο μας ὑπάρχει μεγαλύτερη εὐαισθησία.

Ὀλοένα αὐξάνονται οἱ ἀνάγκες γιὰ κήρυγμα, ἐνημέρωση καὶ θρησκευτικὴ ἀγωγή. Εἶναι σφάλμα σοβαρὸ νὰ μένουμε στὴ σιωπῇ, ὅταν ἡ προπαγάνδα καὶ ὁ προσηλυτισμὸς σαλπίζουν «μὲ μυριάς σάλπιγγας τὸ κήρυγμα τοῦ μηδενισμοῦ». Πρέπει νὰ ὑλοποιηθῇ ἓνα ρεαλιστικὸ σχέδιο πάνω ἐπὶ σύγχρονα ψυχολογικά, κοινωνιολογικά καὶ ἐπικοινωνιακά στοιχεῖα. «Οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν, γράφει ὁ Λούβαρις, καὶ ἀπαιτοῦν νέας μεθόδους καὶ νέα ἐπιχειρήματα, ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα τῶν. Εἶναι πλέον καιρὸς ὅπως ἡ Ἐκκλησία συγκεντρώσῃ γύρω της ὅλους ἐκείνους — καὶ εἶναι πολλοὶ — ὅσοι, συνδυάζοντες ἀρμονικῶς πίστιν καὶ γνῶσιν, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβουν ὑπὸ τὰς εὐλογίας της τὴν ὀργάνωσιν μιᾶς ἀποτελεσματικῆς προστασίας τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀξιών τοῦ ἔθνους. «Μέγα γὰρ ἐπέιγεται ἔργον».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69) ἀπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλιῶν ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσιν τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικιοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου, Ἀθήναι (140), Περιδικιὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

205. Τινές τῶν ἱερέων, ὅταν πρόκειται νὰ θυμιάσουν, εὐλογοῦν τὸ θυμίαμα μὲ τὴν εὐχὴν «Θυμίαμά σοι προσφέρομεν, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ἄλλοι λέγουν τὴν εὐλογίαν αὐτὴν μόνον εἰς τὴν προσκομιδὴν, εἰς δὲ τὰς ἄλλας περιπτώσεις τὸ εὐλογοῦν μὲ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶναι τὸ ὀρθότερον; (Ἐρώτησις Ἀδεσιμ. Δ. Κουρκουλῆ).

Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσα σήμερα πρᾶξι ἡ εὐχὴ τοῦ θυμιάματος «Θυμίαμά σοι προσφέρομεν...» λέγεται μόνο κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς προθέσεως, σ' ὅλες δὲ τίς ἄλλες περιπτώσεις κατὰ τὴν θεία λειτουργία ἡ εὐλογία τοῦ θυμιάματος γίνεται μὲ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...».

Εἶναι πράγματι περίεργο ὅτι στὶς λειτουργίες τοῦ βυζαντινοῦ τυπικοῦ, ποῦ τελεῖ ἡ Ἐκκλησία μας, δὲν ὑπάρχει εὐχὴ θυμιάματος ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω «Θυμίαμά σοι προσφέρομεν...» Στὰ ἀρχαῖα μάλιστα χειρόγραφα καὶ στὰ πρῶτα ἔντυπα δὲν ὑπάρχει οὔτε καὶ αὐτή, γιατί ἡ λειτουργία ἀρχίζει ἀπὸ τὴν εὐχὴ τῆς προθέσεως «Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον...». Σὲ ὅσα μεταγενέστερα χειρόγραφα προτάσσεται τῆς λειτουργίας ἡ πρόθεσις περιέχεται καὶ ἡ ἀνωτέρω εὐχὴ. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν «Διάταξι» τοῦ Φιλοθέου προβλέπεται κατὰ τὴν πρόθεσι ἡ εὐλογία τοῦ θυμιάματος καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἀπαγγελία τῆς ἐν λόγῳ εὐχῆς: «Εἶτα λαβὼν (ὁ διάκονος) τὸ θυμιατήριον καὶ θυμίαμα βαλὼν ἐν αὐτῷ λέγει πρὸς τὸν ἱερέα· Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ θυμίαμα. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος· Θυμίαμά σοι προσφέρομεν...». Στὶς ἄλλες περιπτώσεις προσφορᾶς θυμιάματος κατὰ τὴν θεία λειτουργία, δηλαδὴ πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, πρὸ τῆς μεγάλης εἰσόδου καὶ μετὰ τὴν κοινωνία, ἡ «Διάταξις» τοῦ Φιλοθέου, καθὼς καὶ οἱ τυπικὲς διατάξεις τῶν χειρογράφων τῶν λειτουργιῶν δὲν εἶναι τόσο σαφεῖς. Ἔτσι ἡ «Διάταξις» στὶς περιπτώσεις αὐτὲς σημειώνει «τοῦ δὲ (ἱερέως) συνήθως εὐλογήσαντος καὶ τὴν εὐχὴν εἰπόντος, θυμιά...», ἢ «εὐλογεῖ τοῦτο λέγων τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος», ἢ «λαβὼν συνήθως τὴν ἐπὶ τῷ θυμιάματι εὐλο-

γίαν», ἢ «αἶρει ὁ διάκονος τὸ θυμιατὸν καὶ εὐλογῆσαντος αὐτὸ τοῦ ἱερέως», ἢ «καὶ εὐλογῆσας τὸ θυμιάμα», ἢ «σφραγίζει αὐτὸ λέγων τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος». Παρόμοια σημειώνουν καὶ οἱ τυπικὲς διατάξεις ποὺ εἶναι ἐνσωματωμένες μέσα στὸ κείμενο τῆς λειτουργίας. Ποία εὐχὴ θυμιάματος ἐννοεῖται ἐδῶ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδιορίσῃ κανεὶς. Πάντως τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...» δὲν ἀπαντᾷ στὰ χειρόγραφα ὡς εὐχὴ θυμιάματος, καὶ δικαίως, γιατί καμμιά σχέσι δὲν ἔχει οὔτε μὲ τὴν εὐλογία οὔτε μὲ τὴν προσφορὰ τοῦ θυμιάματος. Ἴσως ἀρχικῶς δὲν ὑπῆρχε καμμιά εὐχὴ εὐλογίας, ἀλλὰ ἐδίδετο αὐτὴ μόνο διὰ τῆς σταυροειδοῦς σφραγίσεως καὶ κατόπιν, γιὰ νὰ λέγεται κατὰ τὴν συνήθεια καὶ ἓνας τύπος εὐχῆς, συνεδύασαν καὶ τὴν φράσι «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...».

Ἡ ἀσάφεια αὐτὴ ποὺ παρατηρεῖται στὰ χειρόγραφα ἔγινε αἰτία νὰ παρατηροῦνται καὶ σήμερα διαφορὲς κατὰ τόπους, στὶς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ ἐρωτῶν. Ὁρθότερα φαίνεται ἡ ἀπλουστερα καὶ ἐπικρατεστερα πρᾶξις, ποὺ σημειώσαμε στὴν ἀρχή. Νὰ λέγεται δηλαδὴ ἡ εὐχὴ «Θυμιάμά σοι προσφέρομεν...» κατὰ τὴν πρόθεσι καὶ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός...» στὶς ἄλλες περιπτώσεις.

Στὶς λειτουργίες, πάντως, τῶν ἄλλων λειτουργικῶν τύπων προβλέπονται εἰδικὲς εὐχὲς σὲ κάθε περιπτώσει προσφορᾶς θυμιάματος, παρόμοιες πρὸς ἐκείνη ποὺ λέγεται κατὰ τὴν πρόθεσι καὶ ἐκτενέστερες ἀκόμη. Στὴν Ἱεροσολυμιτικῇ, ἐπὶ παραδείγματι, λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἔχομε εὐχὲς θυμιάματος πρὸ τῆς εἰσόδου, πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, μετὰ τὴν ἀπόθεσι τῶν τιμίων δώρων ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ μετὰ τὴν θεία κοινωνία. Τὸ ἴδιο καὶ στὴν Ἀλεξανδρινῇ λειτουργία τοῦ ἁγίου Μάρκου ὑπάρχουν εἰδικὲς εὐχὲς θυμιάματος πρὸ τῆς εἰσόδου, πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου, πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν τιμίων δώρων, πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ κατὰ τὴν εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς. Γι' αὐτὸ σημειώσαμε στὴν ἀρχή, ὅτι εἶναι κάπως περίεργη ἡ ἀπουσία εἰδικῶν εὐχῶν θυμιάματος στὶς λειτουργίες μας.

Ὅσο γιὰ τὶς ἄλλες ἀκολουθίες, καὶ ἰδιαίτερος γιὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου, καὶ ἐδῶ οἱ κώδικες δὲν μᾶς διαφωτίζουν. Φαίνεται, ὅτι ὅσες φορὲς ἐπρόκειτο νὰ προσφερθῇ θυμιάμα, ἀπλῶς ἐσφραγίζετο σταυροειδῶς. Σήμερα λέγεται καὶ τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...». Αὐτὸ προβλέπεται καὶ ἀπὸ τὴν «Διάταξιν τῆς Ἱεροδιακονίας» τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου προκειμένου περὶ τῆς προσφορᾶς τοῦ θυμιάματος κατὰ τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» τοῦ ἑσπερινοῦ. Νεώτερες ἐκδόσεις εἰσάγουν τὴν εὐχὴ «Θυμιάμά σοι προσφέρομεν...», νομίζω ὅμως κακῶς, γιατί εἰδικὴ εὐχὴ προσφορᾶς, θυμιάματος κατὰ τὸν ἑσπερινὸ μπορεῖ νὰ θεωρη-

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Ο ΒΙΒΛΙΚΟΣ ΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ

Μηδενισμὸς εἶναι τὸ νὰ μὴ παραδεχώμαστε κάτι πὺ θεωρεῖται ὑπαρκτὸ καὶ στερεό, ἰδίως στὸν χῶρο τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιῶν, νὰ τοῦ κατεβάζουμε τὴ σημασία στὸ τίποτε, στὸ μηδέν. Ἡ Ἁγία Γραφή, τὸ κατ' ἐξοχὴν βιβλίον ἐξάρσεως καὶ προβολῆς πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιῶν, — τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν πὺ ἐμπνέει ἡ θεία Χάρη — ἔχει ἓνα δικό της, φωτεινὸ καὶ ὑπέροχο, μηδενισμὸ. Ὁ μηδενισμὸς αὐτὸς ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ὑλικὸ κόσμον, ἂν νοηθοῦν ἐξω ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος κτίσθηκε «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ» (Γέν. α' 26) καὶ ἡ ὄντολογικὴ του ἀξία εἶναι πολὺ μεγάλη. Τίποτε, στὴν κτίση, ἂν ἐξαιρέση κανεὶς τὰ ἄλλα λογικὰ ὄντα — τοὺς Ἀγγέλους — δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μαζί του σὲ ὑπόστασι καὶ προορισμὸ. Ὁλος ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἰσοστάσιος οὔτε σὲ μιὰ ἀνθρώπινη ψυχῇ, ὅσο καὶ ἂν αὐτὴ φαίνεται παραθεωρημένη (Ματθ. 1στ' 26). Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ξέπεσε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του μακαριότητα, μὲ τὸ ἁμάρτημα τῶν Πρωτοπλάστων, ὁ Θεὸς δὲν τὸν παράτησε στὸ κατάντημά του. Ἀλλὰ ὅπως ἡ γυναῖκα τῆς γνωστῆς μικρῆς παραβολῆς (Λουκ. 1ε' 8-10), τὸν «ἐπανεῦρε» καὶ τὸν ξανάφερε στὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, σὰν τὴν «ἀπολεσθεῖσαν δραχμὴν», πὺ, χαμένη μέσα στὴ σκιά καὶ στὴ σκόνῃ, δὲν ἔπαυε νὰ εἶναι πάντα τὸ ἴδιο πολῦτιμη.

Ἀλλὰ τόσο ὁ ἄνθρωπος ὅσο καὶ ὁ γύρω του ὑλικὸς κόσμος, πὺ, μετὰ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, «συστενάζει καὶ

θῆ ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου «Ἐσπέρας καὶ πρωτ'...», στὴν ὁποία ὑπάρχει καὶ ὑπαινιγμὸς στὴν προσφορὰ τοῦ θυμιάματος («κατεθύθησαν τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς θυμιάμα ἐνώπιόν σου»). Τὰ χειρόγραφα πάντως, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω, δὲν προβλέπουν καμμία εὐχὴ εὐλογίας θυμιάματος σὲ καμμία περίπτωσι, πλὴν τῆς εὐχῆς «Θυμιάμά σοι προσφέρομεν...» κατὰ τὴν πρόθεσι.

Γιὰ τὴν ἀκρίβεια ἄς σημειώσωμε ὅτι σὲ χειρόγραφα ὑπάρχει καὶ «εὐχὴ θυμιάματος ἐπὶ κεκοιμημένον» (Παρισίων 213), ἀλλὰ σήμερα δὲν εἶναι ἐν χρήσει.

συνωδίνει» (Ρωμ. η' 22) ὑποκείμενος μαζί με τὸν ἄνθρωπο στὴ φθορά, ἔχουν τὴν ἀξία τους μονάχα σὲ σχέση με τὸν Θεό. Ἐξω ἀπ' αὐτὴ τὴ σχέση, ἡ Γραφή τοὺς βλέπει καὶ τοὺς δυὸ κάτω ἀπὸ ἓνα μηδενιστικὸ πρῖσμα, ποὺ εἶναι πέρα ὡς πέρα ρεαλιστικό.

Τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ εἶναι ἐφήμερα καὶ ἄστατα. Ἡ ἀπόκτησή τους δὲν ἱκανοποιεῖ τὸν βαθύτερο ἑαυτό μας. Ἐχουν μιὰ εὐλογημένη ἀξία μονάχα ὅταν τὰ ἀπολαβαίνουμε μὲς ἀπὸ τοὺς δρόμους τοῦ θείου θελήματος. Ἀλλὰ καὶ πάλι, ἡ σημασία τους εἶναι τόσο σχετικὴ καὶ περιορισμένη, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν κατὰ κανένα τρόπο νὰ διεκδικήσουν προτεραιότητα ἢ ἔστω νὰ συγκριθοῦν ἀπὸ μακριὰ με τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, τὴν αἰώνια ζωὴ με τὸν Θεὸ στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ.

Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος εἶναι «γῆ καὶ σποδός». Τὸ σωματικὸ κάλλος, ἡ ὑγεία, ἡ ἀλκὴ του ὑπόκεινται στὴ φθορά. Ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη μπορεῖ νὰ τὰ χάσῃ ἀπὸ μιὰ ἀρρώστεια ἢ ἄλλο φυσικὸ λόγο, τέλος δέ, με τὸν ἀναπόφευκτο γιὰ ὅλους θάνατο, διαλύεται ὁλόκληρο τὸ σῶμα στὰ συστατικά του καὶ ὄντας γῆ καταλήγει στὴ γῆ. Ὁ Ἰῶβ παρουσιάζει αὐτὸ τὸ γεγονός με συγκλονιστικὴ δύναμη ποιήσεως: «Αἱ χεῖρές σου ἔπλασάν με καὶ ἐποίησάν με... Μνήσθητι ὅτι πηλὸν με ἔπλασας, εἰς δὲ γῆν με πάλιν ἀποστρέφεις... Δέρμα καὶ κρέας με ἐνέδυσας, ὀστέοις δὲ καὶ νεύροις με ἐνεῖρας. Ζωὴν δὲ καὶ ἔλεος ἔθου παρ' ἐμοί, ἡ δὲ ἐπισκοπὴ σου ἐφύλλαξέ μου τὸ πνεῦμα» (Ἰῶβ ι' 8-12). Καὶ ὁ Ψαλμωδός, προβάλλοντας τὴν ἀλήθεια ὅτι ἡ ζωὴ διατηρεῖται ἀπὸ τὸν Θεό, παρατηρεῖ γιὰ ὅλα τὰ ἔμβια ὄντα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀποτενόμενος στὸν Θεό: «Ἄντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν» (Ψαλμ. ργ' 29). Στὸ χῶμα ἐπιστρέφουν καὶ τὰ ἐσωτερικώτερα ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως εἶναι ἡ διανοητικὴ του δύναμη, τὰ ψυχοβιολογικά του χαρίσματα. Μὲ τὸν χωρισμὸ τῆς ψυχῆς, ὁ ἐγκέφαλος παύει νὰ εἶναι τὸ θαυμαστὸ ὄργανο ποὺ παράγει τὴν ἐπιστήμη, τὴ φιλοσοφία, τὴν τέχνη, ἢ καρδιὰ παύει νὰ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ὑψηλῶν καὶ ὠραίων αἰσθημάτων.

Ἀλλὰ ὁ μηδενισμὸς τῆς Γραφῆς προχωρεῖ ἀκόμη βαθύτερα, μὴν ἐξαιρῶντας οὔτε καὶ τὸν καθαρὰ ἠθικοπνευματικὸ ἀνθρώπινο χῶρο. Καὶ ἡ ἀρετὴ, ἀποτέλεσμα καὶ καρπὸς τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς δικῆς μας βουλήσεως, ἐξαφανίζεται μόλις ὁ ἄνθρωπος ἀφεθῇ στὸν ἑαυτό του. Ὁ Παῦλος ὁμολογεῖ — καὶ μαζί του ὁμολογοῦν ὅλοι οἱ ἅγιοι — ὅτι ἡ ἀγιότης του ὀφείλε-

ται στη Χάρη τοῦ Θεοῦ: «Χάριτι Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι» (Α΄ Κορ. ιε΄ 10). Καὶ προειδοποιεῖ: «Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ» (Α΄ Κορ. ι΄ 12). Ἡ πτώση εἶναι ἓνα φοβερὸ ἐνδεχόμενον. Πολλὸ κοντὰ εἶναι πάντα ἢ ἄβυσσος τοῦ κακοῦ ὅσο καὶ ἂν ἔχη κανεὶς προχωρήσει στὸν δρόμο τοῦ Εὐαγγελίου. Ἅγιος, λοιπόν, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὄχι ἀπλῶς προώδευσε στὴν ἀρετῇ, ἀλλὰ καὶ συνέχεται παράλληλα ἀπὸ τὴν πεποίθησι ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἀξίζει, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὸν ἐλεεῖ: «Οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ» (Ρωμ. θ΄ 16). Λίγο ἂν στηριχτῇ στὸ ἐγὼ του καὶ ὁ μεγαλύτερος ἅγιος κινδυνεύει νὰ πέσῃ στὴν ἁμαρτία.

Ὁ μηδενισμὸς αὐτὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἐμπνέει τὴ θεογνωσία καὶ τὸ ταπεινὸ φρόνημα. Μᾶς εἰσάγει στὸν σωστὸ δρόμο τῆς ἀγιότητος, ποὺ συνίσταται στὸ νὰ ζοῦμε πάντα σὲ συντριβὴ καὶ μετάνοια καὶ νὰ ἀποδίδουμε ὅ,τι καλὸ ἔχουμε στὸν Κύριο. Εἶναι ἓνας φρονηματιστικὸς μηδενισμὸς, ποὺ ἐξαίρει, στὴν πραγματικότητα, τὴν ἀπερίγραπτη ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, ἀντικειμένου τῆς θείας ἀγάπης.

«ΟΙ ΔΕ ΕΝΝΕΑ ΠΟΥ;»

Ἀπὸ τοὺς δέκα λεπρούς ποὺ ὁ Χριστὸς ἔκαμε νὰ καθαρισθοῦν καὶ νὰ ξαναβροῦν τὴν υγεία τους, μονάχα ὁ ἓνας γύρισε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Οἱ ἄλλοι ἐννέα δείχθησαν ἀχάριστοι καὶ ἀγνώμονες στὸν εὐεργέτη τους. Δὲν αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκη νὰ ἔλθουν καὶ νὰ τοῦ ποῦν τὸ δικό τους «εὐχαριστῶ». Ὅταν μᾶς συνέχη μιὰ θλίψη, θυμόμαστε τὸν Θεὸ καὶ προστρέχουμε στὴν ἀγάπη καὶ τὴ δύναμή του. «Ἐν θλίψεσιν ἐμνήσθημέν σοι, Κύριε». Ὅταν ὅμως βγοῦμε σὲ ἀναψυχή, ἢ μνήμη αὐτῆ ἀσθενεῖ καὶ ἐξουδετερώνεται ἀπὸ ἓνα ἐπιπόλαιο αἶσθημα βεβαιότητος. Εἶναι κάτι ποὺ ὀφείλεται στὴν ἀδυναμία τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ ἔχει ἔτσι τὴν ἐξήγησή του. Ἄν ὑπάρχη ὅμως ἐξήγησι, δὲν ὑπάρχει καὶ δικαιολογία. Ὅ,τι καλὸ καὶ εὐχάριστο μᾶς συμβαίνει προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀνοχή, ἀπὸ τὸ ἔλεος καὶ τὴ στοργή τοῦ Θεοῦ Πατέρα μας. Πρέπει, λοιπόν, ἡ καρδιά μας νὰ ξεχειλίξῃ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη καὶ οἱ χαρὲς νὰ μᾶς φέρνουν κοντὰ τοῦ ὅπως καὶ οἱ θλίψεις. Πρέπει νὰ εἴμαστε, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἐν παντί εὐχαριστοῦντες» (Α΄ Θεσσ. ε΄ 18). Νὰ δοξάζουμε τὸν Θεὸ «πάντων ἕνεκεν», ὅπως ἔκανε ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Νὰ ἀντλοῦμε ἀπὸ κάθε κατάστασι κίνητρα δοξολογικῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Θεό.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ Τ. Α. Κ. Ε ΕΠΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ *

Τελευταίως διευτυπώθησαν παράπονα κατά τῆς Διοικήσεως τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Κληρικῶν Ἑλλάδος (TAKE), ὅτι τάχα αὐτὴ πταίει, διότι δὲν αὐξάνονται περισσότερο αἱ χορηγούμεναι συντάξεις καὶ αἱ λοιπαὶ παροχαὶ εἰς τοὺς ἡσφαλισμένους. Ἐπ' αὐτοῦ πρέπει νὰ γίνουν γνωστὰ ὠρισμένα στοιχεῖα, διὰ νὰ ἐπανορθωθοῦν αἱ δημιουργηθεῖσαι ἐσφαλμένα ἐντυπώσεις:

Ὅλοι γενικῶς οἱ ἀσφαλιστικοὶ Ὁργανισμοὶ πληρώνουν τοὺς ἡσφαλισμένους ἀναλόγως πρὸς τὰ ἔσοδά των. Τὰ ἔσοδά των αὐτὰ προέρχονται α) ἀπὸ τὴν εἰσφορὰν τῶν ἡσφαλισμένων, β) ἀπὸ τὴν τυχὸν ἐιδικὴν φορολογίαν (ἔνσημα κλπ.) καὶ γ) ἀπὸ τὰ ἔσοδα τῆς τυχὸν ὑπαρχούσης περιουσίας των.

Τὸ TAKE ἔχει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εἰσφορὰν τῶν ἡσφαλισμένων τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὸν ἐιδικὸν φόρον ἐπὶ τῶν κηρωδῶν ὑλῶν καὶ ἀπὸ τὰ κληρικὸςσημα. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἐνῶ μὲ τὴν αὐξῆσιν τῶν μισθῶν ηὔξθησαν αἱ παρεχόμεναι συντάξεις, οἱ πόροι τοῦ Ταμείου καὶ συγκεκριμένως τὰ ἔνσημα καὶ ἡ φορολογία τῶν κηρωδῶν ὄχι μόνον δὲν ηὔξθησαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1955 ἐμειώθησαν εἰς τὸ ἥμισυ, τὰ δὲ κληρικὸςσημα ἐπὶ μίαν 20ετίαν παραμένουν τὰ ἴδια.

Παρὰ ταῦτα, λόγῳ τῆς φειδαλῆς του διαχειρίσεως, ἀπὸ τὸ περίσσευμα τοῦ 1969 τὸ TAKE κατῴρθωσε πρῶτον τὸ 1970 νὰ χορηγήσῃ αὐξῆσιν τῶν συντάξεων εἰς μὲν τοὺς ἱερεῖς καὶ λοιποὺς ἀμέσως ἡσφαλισμένους 15% , εἰς δὲ τοὺς ἐμμέσως ἡσφαλισμένους, δηλαδὴ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν των, 10% ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀσφαλιστικοὶ Ὁργανισμοὶ ἐψῆφισαν αὐξήσεις μόνον μέχρι 10%, τινὲς ὅμως ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἐπραγματοποιήθησαν.

Δεύτερον, εἰς τὸν κλάδον ἀρωγῆς, ἐνῶ ὁ κληρικὸς Α' μισθολογικῆς κατηγορίας, συνταξιοδοτούμενος σήμερον ἔχει καταβάλει εἰς τὸ TAKE μόνον 17 περίπου χιλιάδας δραχμᾶς, θὰ λάβῃ ὡς ἐφ' ἅπαξ κάπου 179 χιλιάδας. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους μισθολογικὰς κατηγορίας. Δηλαδὴ, ἐνῶ ὁ ἡσφαλισμένος θὰ ἔχῃ καταβάλει μόνον τὸ 1/10, θὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν ὡς ἐφ' ἅπαξ δέκα ἕως ἔνδεκα φορὰς περισσότερα ἀπὸ ὅσα κατέβαλεν ὡς ἀσφάλιστρα.

Ἡ Διοίκησις τοῦ TAKE ἐπιθυμεῖ, ὅπως αἱ συντάξεις τῶν μετόχων του βελτιωθοῦν ἀκόμη περισσότερο. Ἀτυχῶς ὅμως ἡ καθήλωσις τῶν ἐσόδων του εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκοντο ταῦτα ἀπὸ δεκαπενταετίας καὶ πλέον, δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτῆν, διότι τοῦ χρειάζονται ἐτησίως περὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια ἐπὶ πλέον. Ἡδὴ ἀπὸ

* Ἡ ἀπάντησις αὕτη διευτυπώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29/10/1970.

μακροῦ καταβάλλονται ἐνέργειαι παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Κυβερνήσει, ὅπως δοθῇ ἄλλη, ἀκόμη συμφερωτέρα, λύσις εἰς τὸ ὄλον ἀσφαλιστικὸν θέμα τοῦ κλήρου, ὑπάρχουν δὲ βάσιμοι ἐλπίδες, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις, ὅπως ἔλυσε τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ ἱεροῦ κλήρου, οὕτω θὰ λύσῃ καὶ τὸ ἀσφαλιστικὸν τοῦ πρόβλημα, ὁλοκληροῦσα τὸ ἤδη ἀρξάμενον μέγα ἔργον τῆς.

Ἐγράφη προσφάτως, ὅτι θὰ ἤρουν 3.358.000 δραχμῶν διὰ νὰ λάβουν οἱ 3.358 συνταξιοδοτούμενοι τοῦ TAKE αὐξῆσιν ἀνὰ χιλίας δραχμάς ἕκαστος, «διὰ νὰ παύσουν νὰ πεινοῦν οἱ συνταξιούχοι μας». Ὁ γράφας ταῦτα σαφῶς ἐννοεῖ αὐξῆσιν χιλίων 1.000 δραχμῶν κατὰ μῆνα. Λυπούμεθα πολὺ, διότι ἀτυχῶς ἡ μαθηματικὴ δεινότης τοῦ γράψαντος δὲν εἶναι ἀρκετὴ «διὰ νὰ παύσουν νὰ πεινοῦν οἱ συνταξιούχοι μας». Διότι ἀπλοῦστατα διὰ νὰ λάβῃ κατὰ μῆνα αὐξῆσιν χιλίων 1.000 δραχμῶν ἕκαστός ἐκ τῶν 3.358 συνταξιούχων τοῦ TAKE ἀπαιτοῦνται 3.358.000 μηνιαίως καὶ ὄχι ἐτησίως. Ἐπομένως, ἐτησίως χρειάζονται εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. 47 ἑκατομμύρια.

ΤΟ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμενος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Μ. Δ. Στασινοπούλου**, Ἡ Περιπέτεια τῆς Εἰλικρινείας. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τοῦ Διεθνoῦς Ἔτους Παιδείας. Ἡ Ἀληθινὴ Παιδεία καὶ Μόρφωσις. — **Μητροπολίτου Διονυσίου Δράμας**, Ἡ Μάχαιρα τοῦ Πνεύματος. — **Αἶδες. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ - Ὁ Δυναμικὸς Χαρακτήρ τῆς Ἐνορίας. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μετὸν Ὀρθόδοξον Μοναχισμόν. — **Γεωργίου Ἀν. Καψάνη Δρ. Θ.** Τὸ Τέμπλον τῶν Ναῶν μας. — **Αἶδες. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἡ Φωνὴ τοῦ Πακιστάν. — **Δημήτρη Σ. Φερούση**, Προπαγάνδα - Προσηλυτισμός. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ὁ Βιβλικὸς Μηδενισμός. — Ἀπάντησις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐπὶ δημοσιευμάτων.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιίου 1, Ἀθῆναι.